

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky a sociálních studií

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Klára Mandíková

Povědomí dětí o Mezinárodní úmluvě o právech dítěte

Olomouc 2012

vedoucí práce: PhDr. Linda Švrčinová

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Lindy Švrčinové. K práci jsem použila literatury a pramenů uvedených v seznamu.

V Olomouci dne 3. června 2012

.....

Klára Mandíková

Tímto bych chtěla poděkovat PhDr. Lindě Švrčinové za její cenné rady, vstřícnost a ochotu při vedení této bakalářské práce.

OBSAH:

ÚVOD.....	6
1. Vývoj dětských práv a vznik Úmluvy o právech dítěte.....	8
1.1 Vývoj dokumentu.....	8
1.2 Dokumenty, které vzniku Úmluvy předcházely.....	8
1.3 Vznik dokumentu.....	10
2 Mezinárodní Úmluva o právech dítěte.....	11
2.1 Co je to Úmluva o právech dítěte.....	11
2.2 Základní principy.....	12
2.3 Struktura dokumentu.....	13
2.4 Jednotlivé články úmluvy.....	14
2.5 Opční protokoly.....	16
3 Úmluva o právech dítěte v České republice.....	17
3.1 Postavení Úmluvy v České republice.....	17
3.2 Realizace Úmluvy v praxi.....	18
4 Organizace, které zabývají dětskými právy.....	21
4.1 Mezinárodní organizace.....	21
4.2 České organizace.....	25
5 Dítě jako subjekt Úmluvy.....	28
6 Postavení dítěte ve společnosti od historie po současnost.....	30
7 Právní povědomí u dětí.....	32
8 Projekty zabývající se dětskými právy.....	34
8.1 Projekt Děti a jejich práva.....	34
8.2 Projekt Ahoj Úmluvo.....	35
8.3 Projekt Mami, tati, znáš má práva?.....	36
9 Praktická část.....	37

9.1 Stanovení cíle výzkumu	37
9.2 Metody výzkumu.....	37
9.3 Charakteristika zkoumaného souboru	38
9.4 Podmínky a realizace výzkumu.....	38
9.5 Vlastní šetření a analýza dat.....	38
9.6 Shrnutí	58
ZÁVĚR	60
SEZNAM ZKRATEK	61
SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY	62
SEZNAM TABULEK	69
SEZNAM GRAFŮ	70
SEZNAM PŘÍLOH.....	71

ÚVOD

Úmluva (Mezinárodní Úmluva o právech dítěte) je stěžejním dokumentem, který vymezuje práva dětí téměř po celém světě. Jedná se o mezinárodní dokument, který je postaven nad veškeré zákony jednotlivých zemí a stanovuje práva občanská, politická, ekonomická a další. Žádný jiný zákon nemůže být s tímto dokumentem v rozporu.

Hlavním cílem Úmluvy je prosazovat ten nejlepší zájem dítěte bez ohledu na jeho rasu, pohlaví, náboženství anebo sociální původ. Tento dokument také vyzývá státy, aby vytvořily pro děti takové podmínky, které by jim umožnily účastnit se na společenském a politickém životě ve svých zemích. Toto předsevzetí se stalo hlavním důvodem, proč jsem si vybrala pro svou bakalářskou práci téma: Povědomí dětí o Mezinárodní úmluvě o právech dítěte.

V současné době se hovoří o tom, jak jsou porušována a omezována dětská práva. Do popředí se však stále více dostává kritika nízké participace dětí v prosazování jejich práv ve společnosti a v neschopnosti je uplatňovat.

Cílem mé práce je seznámit čtenáře s Úmluvou o právech dítěte a zjistit, zda děti mají vůbec nějaké povědomí o tom, co je to Úmluva a jaká práva jim zaručuje. Zajímá mě, do jaké míry jsou děti obeznámeny s články Úmluvy a zda se již někdy setkaly s omezováním či porušováním práv jakéhokoli druhu.

V první polovině teoretické části se věnuji historickému vývoji práv a dokumentů, které vzniku Úmluvy předcházely. Dále zmiňuji základní principy dokumentu a jeho strukturu včetně jednotlivých článků a opčních protokolů. Ve své práci se také zabývám postavením Úmluvy o právech dítěte v České republice a její realizací v praxi. V neposlední řadě zmiňuji organizace, které se zabývají dětskými právy jak na poli mezinárodním, tak i na území České republiky. Nejvíce pozornosti věnuji organizaci UNICEF (Dětský fond Organizace spojených národů).

Druhá polovina teoretické části vymezuje dítě jako subjekt Úmluvy, charakterizuje jeho postavení ve společnosti od historie po současnost, zabývá se jeho právním povědomím a projekty, které mají za úkol toto povědomí u dětí posilovat.

Praktická část mé práce je zaměřena na výzkum, jehož cílem bude na základě dotazníkového šetření prokázat, zda je povědomí českých dětí o jejich právech slabé, silné či

průměrné, dále se pak zaměřím na jejich orientaci v oblasti práv a budu také zkoumat zda mají určité povědomí nejenom o existenci Úmluvy, ale také o příslušných organizacích. Součástí praktické části jsou přílohy, jejichž obsah souvisí s výše uvedeným tématem.

Tato práce by do budoucna mohla sloužit rodičům, kantorům či jiným pedagogickým nebo sociálním pracovníkům jako základní orientace v dané problematice.

1. Vývoj dětských práv a vznik Úmluvy o právech dítěte

1.1 Vývoj dětských práv

Zásadním obdobím pro rozvoj dětských práv se stalo 20. století, které bylo po právu Ellen Keyovou označováno jako *Století dítěte* (Ellen Keyová byla hlavní bojovnicí proti dětské práci a využívání dětí jako levné pracovní síly vůbec.).¹

V tomto století bylo uzavřeno kolem 80 smluv, které se přímo či nepřímo týkaly dětí a lidských práv obecně. Jedny z prvních mezinárodních smluv, týkající se ochrany dětí, byly smlouvy o potlačení obchodu s dětmi a také potlačení dětské práce (1910).

Jednou z prvotních akterek ve světě dětských práv byla Eglantyne Jebbová, která se snažila projevit solidaritu a pomoci dětem postižených 1. světovou válkou. Za své snažení však sklídila kritiku veřejnosti a kvůli fotkám nahých podvyživených dětí, byla dokonce stíhána za šíření pornografie. Každopádně tuto událost provázela velká publicita a podnítila vzniku významné organizace - ve Velké Británii „Save of Children“ a ve Švédsku pak „Rädda Barnen“ (česky „Zachraňte děti“), z jejích hlavních myšlenek se později zrodila koncepce k Deklaraci práv dítěte, kterou přijala Liga národů roku 1924.

Druhá světová válka negativně poznamenala vývoj lidských práv jako takový. Snaha zabránit opětovnému bezpráví páchaného na lidech a dětech v jejím průběhu, vedla ke vzniku Organizace spojených národů a také ke vzniku mnoha dalších lidsko-právních organizací a dokumentů.²

1.2 Dokumenty, které vzniku Úmluvy předcházely

Deklarace práv dítěte neboli Ženevská deklarace

Tato deklarace vznikla v únoru roku 1923 a v roce 1924 byla přijata Ligou národů. I když tento dokument postrádal mezinárodní právní závaznost, je z hlediska historie práv dítěte nepostradatelným mezníkem. Nejen proto, že se stala základem mnoha mezinárodních dokumentů, ale také jako první pohlíží na důležitost postavení dítěte ve společnosti jako na celek. Hlavním cílem této Deklarace, známé také jako *Ženevská deklarace* práv dítěte bylo,

¹ BŮŽEK, A. MICHALÍK, J. *Informatorium nejen o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělání*. Olomouc: Vydavatelství UP Olomouc, 2000. 7 s. ISBN 80- 244-0054-5.

² Tamtéž

aby lidstvo dalo dětem jen to nejlepší, protože jen v tomto případě pak mohly být zabezpečeny základní potřeby dítěte.³

Všeobecná deklarace lidských práv

Tuto deklaraci vydalo OSN v prosinci roku 1948. I přes všechny snahy se však nejednalo o mezinárodní závaznou smlouvu, ale o jakýsi vytčený cíl, který by měl být pro všechny národy a státy společný. Vize do budoucna tu tedy byla a tak tedy s nadějí vzniká další dokument.

Deklarace o právech dítěte

Dalším významným dokumentem, který podnítil vznik Úmluvy, byla *Deklarace o právech dítěte*, která byla dne 20. listopadu 1959 přijata Valným shromážděním Organizací spojených národů (dále už jen OSN). Navázala na principy Ženevské deklarace, avšak jednotlivá práva jsou zde zpracována mnohem jasněji a precizněji. Ani tento dokument se ovšem nedočkal právní závaznosti. Již při tvorbě preambule vznikají dohady mezi různými státy světa. Hlavním problémem je vytyčení okamžiku ochrany dítěte. S odporem se zde setkává Itálie, která požaduje ochranu dítěte již od početí. Toto se však nelíbí zemím, kde je umělé přerušování těhotenství za jistých podmínek možné.⁴

Jelikož deklarace nepředstavovaly právně závazný charakter v mezinárodním měřítku, stále více se vynořovaly snahy o sjednocení základních pravidel pro všechny smluvní státy. Důkazem toho byl Mezinárodní pakt o občanských a společenských právech z roku 1966

Mezinárodní pakt o občanských a společenských právech z roku 1966,

Byl na rozdíl od předešlých deklarací pro smluvní strany právně závazný. Stanovil například, že mladiství by při výkonu trestu měli být odděleni od dospělých. „každé dítě je registrováno ihned po narození a dostane jméno“, „každé dítě má právo na státní příslušnost“, „Každé dítě má bez jakékoli diskriminace podle rasy, barvy, pohlaví, jazyka, náboženství, národnostního nebo sociálního původu, majetku nebo rodu právo na takovou

³ BŮŽEK, Antonín. Století dítěte. In: *Proměny podmínek života dětí a mládeže ve století dítěte podle Elen Keyové*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009, 10 s.

⁴ MOROZOVÁ, Simona. Práva dětí z pohledu z pohledu dětí a dospělých. Olomouc, 2010. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

ochranu, která mu přísluší s ohledem na jeho postavení nezletilce, ze strany jeho rodiny, společnosti a státu.“⁵

Avšak prvním dokumentem, který práva dítěte kodifikoval do smluvní podoby, byla až Úmluva o právech dítěte.

1.3 Vznik dokumentu

Rok 1979 byl označován jako Mezinárodní rok dítěte, u příležitosti dvacetiletého výročí přijetí Deklarace práv dítěte, navrhlo Polsko v čele s Adamem Lopatkou vypracovat dokument, který by se snažil překlenout rozdílnou životní úroveň jednotlivých zemí a zároveň by zachoval jejich diverzitu a byl pro všechny státy právně závazný. Přes deset let intenzivních prací zabrala finální tvorba vzniku tohoto dokumentu. Až 20. listopadu 1989 Valné shromáždění OSN přijalo nový dokument s názvem *Úmluva o právech dítěte (Convention on the Rights of the Child)*. V platnost však Úmluva vstoupila až na základě svého článku 49, odst. 1, dne 2. září 1990 v New Yorku.

Dne 30. září 1990 se konal v New Yorku Světový summit pro děti, k tomuto summitu se přihlásila i tehdejší ČSFR (Česká a Slovenská federativní Republika), která ještě ten den Úmluvu o právech dítěte podepsala a ta pak v platnost vstoupila dnem 6. února 1991 ve Sbírce zákonů pod číslem 104/1991 sbírky.

⁵ Česko. Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 120 ze dne 10 května 1976 o Mezinárodním paktu a o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 2009, částka 23, s. 570-584. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1976/sb23-76.pdf>

2 Mezinárodní Úmluva o právech dítěte

Tato kapitola se věnuje Úmluvě o právech dítěte, její struktuře, základním principům, ⁶jednotlivým článkům a neopomíjí ani přidružené opční protokoly.

2.1 Co je to Úmluva o právech dítěte

Úmluva o právech dítěte je mezinárodní koncepce práv stanovující občanská, politická, ekonomická, kulturní a sociální práva dětí, bez ohledu na jejich rasu, barvu pleti, pohlaví, jazyk, náboženství, politické nebo jiné smýšlení, národnost, etnický nebo sociální původ, majetek, tělesnou nebo duševní nezpůsobilost.

Hlavním cílem tohoto dokumentu je prosazovat nejlepší zájem dítěte. Dále se také snaží vyzývat státy, jež ratifikovaly tuto Úmluvu, aby vytvořily aktivní a tvůrčí podmínky účasti dětí na společenském a politickém životě ve svých zemích.

Tato konvence se opírá o tři základní pilíře a to:

- Provision (zajištění) zahrnující přežití a rozvoj dětí, zajišťování či zabezpečování vývoje dětí.
- Participation (zapojení) účast dětí na životě společnosti a jejich právní subjektivitu.
- Protection (ochrana) je ochrana dětí před všemi formami násilí.⁷

Úmluva o právech dítěte obsahuje preambuli, 54 článků, 2 opční protokoly a je rozdělena do 2 hlavních částí, a to práva dítěte a povinnosti státu.⁸

Základní práva dítěte tvoří například právo na život, právo na jméno, právo na ochranu zdraví, právo na ochranu svého soukromí, právo na ochranu před násilím, ponižováním, vykořisťováním atd. K povinnosti státu vzhledem k dítěti řadíme například opatření, které stát

⁶ Dětská práva. In: *Iuplnek.eu* [online]. 2011 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://www.iuplnek.eu/news/detska-prava>

⁷ Úmluva o právech dítěte. *detskaprava.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.detskaprava.cz/deti-jejich-prava/umluva-o-pravech-ditete>

⁸ Česko. Zákon č. 104 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí ze dne 6. února 1991 o přijetí Úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká Republika*. 1991, částka 22, 502- 512. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb022-91.pdf>

musí přijmout ke snížení dětské úmrtnosti, k zajištění podpory středního vzdělání, k ochraně dětí před mučením, zbavením svobody, užíváním narkotických a psychotropních látek atd.⁹

Úmluva o právech dítěte byla přijata Valným shromážděním OSN 20. listopadu 1989. V současné době ji ratifikovalo nebo k ní přistoupilo přibližně 200 států. Lze ji tedy považovat za mezinárodní smlouvu s největším počtem smluvních stran. (Úmluvu o právech dítěte dosud nepřijala USA). Její dodržování pravidelně kontroluje Výbor pro práva dítěte OSN.¹⁰

2.2 Základní principy

Úmluva o právech dítěte je postavena na čtyřech základních principech, jejichž soulad provází celý dokument a žádná jiná norma nemůže být s těmito principy v rozporu. Tyto principy jsou jasně stanoveny v článcích 2, 3, 6 a 12, a jedná se o zákaz diskriminace, nejlepší zájem dítěte, právo na život, přežití a rozvoj dítěte a názor dítěte.¹¹

Zákaz diskriminace- tento princip zajišťuje rovnost a stejná práva pro všechny děti, bez ohledu na pohlaví, rasu, náboženství a jiné rozdíly. (článek 2)

Nejlepší zájem dítěte- vždy a za každou cenu zajistit blaho dítěte. Principem je v jakékoli situaci jednat v nejlepším zájmu dítěte ať už mluvíme o instituci státní či nestátní. (článek 3)

Právo na život, přežití a rozvoj dítěte- každé dítě má právo na život a zdravý vývoj a stát je v plné míře povinen mu toto právo zajistit. (článek 6)

*Právo na názor (participační právo)*¹²- dítě má mít právo se svobodně vyjadřovat k záležitostem, které se ho přímo týkají, má právo sdělit svůj názor a tento názor by měl být patřičně respektován. (článek 12)¹³

⁹ Dětská práva. In: *Detskaprava* [online]. 2011 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.detskaprava.cz/organizace-na-ochranu-deti/detska-prava>

¹⁰ Tamtéž

¹¹ BUZKOVÁ, Eliška. *Základní principy Úmluvy o právech dítěte a problémy jejich aplikace* [online]. Zlín, 2005 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://dspace.k.utb.cz/handle/10563/455>. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

¹² DUNOVSKÝ, Jiří. *Úmluva o právech dítěte OSN a jeho ochrana v ČR podle hodnocení Výboru OSN pro práva dětí*. In: *Sborník z kongresu Pardubice 2003* [online]. 2003 [cit. 2012-05-31]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cislocianku=2006011202>

¹³ Tamtéž

2.3 Struktura dokumentu

Úmluva o právech dítěte je rozdělena do tří částí (takzvaně hlav) a skládá se z 54 článků, které tvoří ustanovení hmotná, ta jsou vymezena v části první a charakterizována články 1-46, a dále ustanovení procesní, které specifikuje část druhá se články 42-45 a také část třetí, kde články 46- 52 tvoří závěrečná ustanovení.¹⁴

Část první se týká práv dítěte a je tvořena články 1-41 a obsahuje práva politická, sociální, ekonomická, kulturní, občanská atd. Část druhá se zabývá Výborem pro práva dítěte a naplňováním a dodržováním Úmluvy v praxi, skládá se z článků 42- 45. Část třetí tvoří závěrečná ustanovení, která se týkají přistoupení a vypovězení smlouvy, tyto pravidla jasně vymezují články 46-54.¹⁵ (viz následující podkapitola jednotlivé články Úmluvy)

„Úmluva je formulována velice pečlivě, s přihlédnutím ke všem kulturním, náboženským, etnickým, politickým, ekonomickým a dalším odlišnostem mezi jednotlivými státy, národy a národnostními skupinami. Jednotlivá práva formuluje tak, aby z nich bylo patrné, že jsou součástí celého komplexu práv, zajišťujících optimální rozvoj všech osobnostních předpokladů dítěte, a zároveň tak, aby se dílčí základní práva mohla stát oporou pro prostou ochranu života a alespoň základní rozvoj dětí v zemích, které jsou na nižším stupni společenského vývoje“¹⁶.

Úmluva by mohla být strukturována do těchto okruhů:

Preambule

1. Obecné principy
2. Ustanovení hmotná
 - 2.1 Občanská svobody a práva
 - 2.2 Rodinné prostředí a vedení dítěte
 - 2.3 Základní zdravotní a sociální péče o dítě
 - 2.4 Výchova a vzdělávání, volný čas a rekreace
 - 2.5 Zvláštní ochranná opatření
 - a) v případech ozbrojených konfliktů
 - b) v případech, kdy se děti dostávají do rozporu se zákonem

¹⁴ Zákon č.10/1991 SB., Úmluva o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů České Republiky*. 1989. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=34&zp=1>

¹⁵ Tamtéž

¹⁶ <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=31&zp=17>

- c) v případech vykořisťování
 - d) v případech, kdy dítě přísluší k určité menšině nebo domorodému obyvatelstvu
3. Uskutečňování a monitorování dodržování (procesní pravidla)
4. Výzva¹⁷

Jakousi „*Vstupní bránu*“¹⁸ celého dokumentu tvoří preambule. Ta nám nastiňuje průběh událostí, které přijetí úmluvy předcházely. Dále pojednává o smluvních spojeních, ze kterých Úmluva při svém vzniku vycházela a odkazuje se na Organizaci spojených národů a jí ratifikovaných smluv o lidských právech.¹⁹

Obsahovou strukturu bychom mohli jednoduše shrnout do pěti bodů:

1. *Existenční otázky*- právo na život, na jméno, na volný čas, na hru, odpočinek atd.
2. *Práva individuality*- právo postižených na péči, dítě – uprchlík má právo na ochranu a pomoc, právo na svou etnicitu atd.
3. *Emočně kladné prostředí*- dítě má právo na lásku, na oba rodiče, má právo na ochranu před sexuálním vykořisťováním, ochranu před ozbrojenými konflikty atd.
4. *Biologické potřeby*- dítě má právo na jídlo, ošacení, zajištění potřebné zdravotní péče atd.
5. *Občanství*²⁰-dítě má právo hlásit se ke své národnosti, mluvit/ studovat v rodném jazyce, má právo vyznávat své náboženství atd.

2.4 Jednotlivé články úmluvy

Jak už bylo uvedeno výše, Úmluva o právech dítěte je tematicky rozdělena do tří částí (hlav), které obsahují celkem 54 článků. Články 1 - 41 tvoří práva občanská, politická, sociální, kulturní a ekonomická. Články 42 – 45 jsou věnovány poradnímu orgánu OSN

¹⁷ DAVID, Roman. Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika, Mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty, Rodina a základy rodinného práva). Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. ISBN 8071820768.

¹⁸ KŘEŠŤAN, Jan. *Úmluva o právech dítěte a její naplňování v pedagogické praxi*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Jana Ámose Komenského 17 s.

¹⁹Česko. Zákon č. 104 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí ze dne 6. února 1991 o přijetí Úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká Republika*. 1991, částka 22, 502- 512. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb022-91.pdf>

²⁰ Práva dětí. In: *Studentsummit.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: http://www.studentsummit.cz/data/1290603306807BRG_HRC_2010_1.pdf

Výboru pro práva dítěte a články 46- 54 ustanovují podmínky přistoupení a vypovězení smlouvy.²¹

Články 1- 41 Úmluvy se přímo vztahují k dítěti a jeho právům. Tyto články můžeme vzhledem k jejich obsahu tematicky rozdělit do 4 oblastí.

- Dítě a společnost

Postavení dítěte ve společnosti rozebírají články 1 – 5. Definují pravidla vztahu společnosti a státu k dětem, zmiňují důležitost rovnocennosti všech dětí před zákonem, vymezují povinnosti a práva rodiny vzhledem k dítěti atd.

- Základní práva dítěte

Základní práva dítěte jsou ustanovena v člancích 6 – 8. Jedná se například o právo na život, právo na jméno a státní příslušnost, právo na zachování totožnosti, právo vyslovit svůj názor atd.

- Předpoklady rozvoje dětí

Práva spojená s předpoklady rozvoje dětí řeší články 9 – 15, je to například právo svobodně se vyjadřovat, svobodně projevovat víru, sdružovat se, právo hlásit se k určité víře atd. Články 17 a 18 se věnují právu přístupu k informacím a ustanovují zodpovědnost rodiny za výchovu a vývoj dítěte. Články 24 – 28 pak uvozují právo na vzdělání, sociální zabezpečení, na volný čas atd.

- Ochrana dítěte

Ochrana dítěte je zaštitěna v člancích 16, 19 – 23 a 29 - 40. Obsahem článku 16 je právo na soukromí. Články 19 – 23 rozebírají práva dítěte bez rodiny (osvojení, adopce), dítěte uprchlíka a práva postiženého dítěte. Články 29 – 40 pak zmiňují nutnost chránit děti před drogami, sexuálním vykořisťováním, před únosy, mučením, špatným zacházením, před ozbrojenými konflikty atd. Článek 40 pak řeší práva dítěte obžalovaného, obviněného či vinného z trestného činu.²²

²¹ *Práva dětí* [online]. 2010[cit. 2012-06-04]. Dostupné z: http://www.studentsummit.cz/data/1290603306807BRG_HRC_2010_1.pdf

²² *Ahoj Úmluva*. Praha: Parta, 2001. ISBN 80-8598-991-3. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/publikace/umluva/>

2.5 Opční protokoly

Roku 2000 byly k Úmluvě o právech dítěte přidány dva opční protokoly, a to *Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů* a *Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii*.²³

První *Opční protokol o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů* zavazuje státy a jakékoli státní instituce či nestátní sdružení a skupiny, aby nepovolávaly osoby mladší 18 let do ozbrojených konfliktů a zároveň zabránily mladistvým dobrovolně do nich vstupovat. Pro Českou republiku vstoupil tento dokument v platnost 12. února 2002. Publikován byl pod číslem 45/2003 Sbírký mezinárodních smluv.²⁴

*„Smluvní strany tohoto protokolu odsuzující s nejvážnějším znepokojením povolání, výcvik a používání dětí, vnitrostátně i za hranicemi státu, v bojových akcích ozbrojenými skupinami odlišnými od ozbrojených sil státu a uznávající odpovědnost těch, jež povolávají, cvičí a používají děti v tomto směru.“*²⁵

Druhý *Opční protokol o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii* se zaměřuje na komerční zneužívání dětí a na boj proti obchodu s dětmi. Tento Opční protokol však Česká republika dosud neratifikovala.²⁶

*„Státy, které jsou smluvní stranou tohoto protokolu, mající na zřeteli, že za účelem dalšího dosažení cílů Úmluvy o právech dítěte a pro provádění jejich ustanovení, zejména článků 1, 11, 21, 32, 33, 34, 35 a 36, by bylo vhodné rozšířit opatření, která by měly státy, smluvní strany, přijmout k zajištění ochrany dítěte před prodejem dětí, dětskou prostitucí a dětskou pornografií.“*²⁷

²³ Česko. Zákon č. 104 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí ze dne 6. února 1991 o přijetí Úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká Republika*. 1991, částka 22, 502- 512. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb022-91.pdf>

²⁴ Úmluva o právech dítěte *Vlada.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>

²⁵ Česko. Sdělení ministerstva zahraničních věcí ze dne 7. května 2003 o přijetí Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká Republika*. 2003, částka 26, 1041- 1056. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2003/sb026-03m.pdf>

²⁶ Úmluva o právech dítěte *Vlada.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>

²⁷ Opční protokol o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii. In: *Mvcr.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-30]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/rs_atlantic/data/files/protokol.pdf

3 Úmluva o právech dítěte v České republice

Tato kapitola je zaměřena na postavení Úmluvy o právech dítěte v českém právním řádu a na realizaci Úmluvy v praxi z hlediska nejvýznamnějších legislativních norem vztahujících se přímo k dítěti.

3.1 Postavení Úmluvy v České republice

Úmluva o právech dítěte je mezinárodní smlouvou a jako taková má v našem právním systému přednost před zákonem. Od roku 1991 se Česká Republika, ostatně jako všechny členské státy, zavázala dodržovat všechny platné znění Úmluvy. Jejich dodržování je vynutitelné státní mocí. Česká Republika je povinna podávat Výboru pro práva dítěte Organizace Spojených Národů (OSN) každých pět let periodické a každé dva roky úvodní zprávy o dodržování jednotlivých článků Úmluvy a o aktuálním stavu naplňování dětských práv v zemi. Tyto zprávy by měli být zveřejňovány a na národní úrovni distribuovány. Naposledy Česká Republika obhajovala 4. a 5. periodickou zprávu o plnění Úmluvy dne 18. 5.2012. Tato zpráva se týkala *dodržování závazků plynoucích z Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání*.²⁸

Úmluva o právech dítěte (104/1991 Sb.) jako celek je částí našeho právního řádu od roku 1991 a její ustanovení jako mezinárodní smlouvy má přednost před zákonem, což dokazuje čl. 10 Ústavy ČR 1/1993 Sb. Postavení Úmluvy v českém právní prostředí a hierarchie právních předpisů je obsažena v právním řádu České Republiky. Nejvýše postavena je Ústava, Listina základních práv a svobod a ústavní zákony tedy i Úmluva o právech dítěte, na druhém místě stojí zákony a zákonná nařízení senátu, poté jsou to nařízení vlády, dále právní předpisy vydané ministerstvy a v poslední řadě s nejmenší právní silou stojí obecně závazné vyhlášky zastupitelstev obcí a vyšších samosprávných celků.²⁹

Práva dítěte vycházející z jednotlivých článků Úmluvy a jsou zakotvena v našem právním řádu v různých zákonech, kde většinou byla už před ratifikací Úmluvy. Jsou to například zákony jako: *Zákon č. 94/1963 Sb., Zákon o rodině (dále ZR), č.40/2009 Sb., Trestní zákoník*

²⁸ Obhajoba 4. a 5. periodické zprávy ČR o plnění Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. In: *Vlada.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-31]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/obhajoba-4--a-5--periodicke-zpravy-cr-o-plneni-umluv-proti-muceni-a-jinemu-krutemu--nelidskemu-ci-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-v--95657/>

²⁹ Obsah a postavení předmětu Právo: Právní řád. In: *Muni.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/~smid/bibs-BALBM.html>

(TZ), 141/1961 Sb., Trestní řád (TR), 40/1964 Sb., Občanský zákoník (OZ), 99/1963 Sb., Občanský soudní řád (OSŘ), 65/1965 Sb., Zákoník práce (ZP), 50/1973 Sb., Zákon o pěstounské péči (ZPP), 100/1988 Sb., Zákon o sociálním zabezpečení (ZSP), 114/1988 Sb., Zákon o působnosti orgánů České republiky v sociálním zabezpečení (SPOSZ), 29/1984 Sb., Zákon o soustavě základních a středních škol (školský zákon), 97/1963 Sb., Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním (ZMPSP), 498/1990 Sb., Zákon o uprchlících /ZU).³⁰

3.2 Realizace Úmluvy v praxi

Naplnění a realizaci Úmluvy v České Republice tvoří legislativní normy, které se přímo vztahují k dítěti a jeho právům. Nejčastější je to školský zákon, zákon upravující sociálně právní ochranu dětí, trestní zákon, zákon o rodině, zákon o ústavní výchově, zákon o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže. Právě rozborem těchto zákonů se věnuje následující podkapitola. Samozřejmě je nutné podotknout, že existuje mnoho dalších zákonů, které se realizací Úmluvy v praxi zabývají.

- *Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí*³¹

Tento zákon upravuje sociálně – právní ochranu v ČR. Jeho cílem je chránit práva dítěte, dohlížet na jeho řádnou výchovu, vyhledávat ohrožené děti, působit na nedostatky rodiče za účelem naplnění zdravé funkce rodiny, poskytovat bezplatné poradenství, pomoci rodinám v nepříznivé finanční situaci formou dávek, chránit dítě před nežádoucími vlivy atd. V tomto zákoně jsou ustanovena určitá opatření a předpisy, které se vztahují k dítěti. Ochrana dítěte a zajišťování jeho práv se promítá do dalších právních odvětví, ať už je to rodinné právo, trestní, školské, sociální, občanskoprávní atd.

Výkon sociálně – právní ochrany dětí zajišťují ve své působnosti Krajské úřady (kontrolní a metodická funkce), Obecní úřady s rozšířenou působností (vedou evidenci a dokumentaci), Obecní úřady či Ministerstvo práce a sociálních věcí (péče o rodinu a ohrožené děti).

³⁰ KŘEŠŤAN, Jan. *Úmluva o právech dítěte a její naplnění v pedagogické praxi*. Praha, 2008. 68 s. Diplomová práce. Univerzita Jana Ámose Komenského

³¹ Česko. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 1999, částka 111, s. 7662-7681. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/sb111-99.pdf>

- *Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině*³²

Tento zákon je základním dokumentem rodinného práva, upravuje vztahy mezi manželi, mezi rodiči a dětmi, vztahy náhradní rodinné výchovy atd. Rodiče jsou zodpovědní o dítě pečovat, zastupovat ho v právních úkonech a spravovat jeho jmění.

- *Zákon č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy a ochranné výchovy ve školských zařízeních a preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně jiných zákonů*³³

Tato zařízení poskytují ústavní nebo ochrannou výchovu nezletilým dětem. O umístění dětí do těchto ústavů rozhoduje soud. Mohou to být diagnostické ústavy, dětské domovy se školou či výchovné ústavy pro mládež. Tyto instituce jsou zaměřeny na odstraňování negativního chování nezletilých.

- *Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákon*³⁴

V trestním zákoně jsou obsaženy činy, jejichž spáchání na dětech je daleko závažnější než na lidech. Trestné činy, které mohou být spáchány na dětech, jsou v rozporu nejen s lidskými právy obecně, ale především s Úmluvou. Jedná se například o trestné činy jako *pohlavní zneužití, znásilnění, kuplířství, soulož mezi příbuznými, prostituce ohrožující mravní vývoj dítěte, dětská pornografie, sexuální nátlak, týrání svěřené osoby dále ohrožování výchovy dítěte, zanedbání povinné výživy, podání alkoholu dítěti a mnoho dalších.*

- *Zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže*³⁵

Tento zákon vymezuje odpovědnost mládeže za protiprávní činy a charakterizuje soudnictví ve věcech mládeže. Se zvyšující se kriminalitou mladistvých se rozhodla Česká republika k vydání nového zákona, který začal platit v lednu roku 2004. Tento zákon upravuje sankce pro mladistvé delikventy a charakterizuje úkladná opatření (výchovná opatření, ochranná opatření, trestní opatření či jistá opatření atd.), dále také postup orgánů zodpovědných v trestním řízení jako je policie, státní zástupci, soudy.

³² Česko. Zákon č. 94 ze dne 4. prosince 1963 o rodině. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 1963, částka 53, s 1-350. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1963/zakon_4q.html#castka_53

³³ Tamtéž

³⁴ Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 2009, částka 11, s. 354- 464. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2009/sbirka/2009/sb011-%202009-1.pdf>

³⁵ Česko. Zákon č. 218 ze dne 25 června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 2003, částka 79, s. 4030-4052. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2003/sb079-03.pdf>

- *Školský zákon č. 561/2004 Sb.*,³⁶

Přesněji zákon o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělání. Tento zákon vznikl 24. září 2004. Zabývá se jak vzděláním na jednotlivých stupních škol, tak i výchovou. Vymezuje pravidla pro vzdělávání, ale také upravuje státní školskou správu a samosprávu.

³⁶ Česko. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů*. Česká Republika, 2004, 190, s. 10262-10324. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=561/2004&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy

4 Organizace, které zabývají dětskými právy

Existuje řada vládních a nevládních organizací a sdružení, které se zabývají právy dětí a to jak na poli mezinárodním, tak státním (regionálním). Jejich hlavní cíle vychází především z Úmluvy o právech dítěte a snaží se dodržovat jí stanovené principy. V následující kapitole je uveden pouze výběr těchto organizací, které jsou rozděleny na organizace mezinárodní a organizace (hnutí, sdružení) působící v České Republice.

4.1 Mezinárodní organizace

V tomto textu uvádím pouze výběr mezinárodních organizací, vztahujících se k dítěti a jeho právům. Větší pozornost věnuji organizaci UNICEF (Dětský fond Organizace spojených národů) kde se stručně zabývám jeho činností, projekty, výzkumem a zastoupením v České republice. Dále jen ve velmi stručné charakteristice zmiňuji působení OSN (Organizace spojených národů), Amnesty International a DCI (Defence for children international)

UNICEF

Jedna z nejvýznamnějších a nejdůležitějších světových organizací, která se přímo zabývá právy dětí a jejich ochranou, je *The United Nation Children's fund* neboli ve zkratce *UNICEF*.

Jedná se o světovou nevládní organizaci, zajišťující práva dětí, jejich ochranu, potřeby a rozvoj. V překladu pak *Dětský fond Organizace spojených národů* (OSN), který vznikl v New Yorku 11. prosince 1946 pod názvem *Mezinárodní dětský fond neodkladné pomoci*, od tohoto názvu také vznikla zkratka UNICEF, která se používá dodnes. Jeho hlavním úkolem bylo zabezpečit základní potřeby dětem, které se po druhé světové válce ocitly bez prostředků a rodiny. Soustředil se zejména na děti v Evropě a Číně.³⁷

Od roku 1953 své působení rozšířil i do rozvojových zemí, stává se trvalou součástí OSN (Organizace spojených národů) a získává nové jméno, tedy už jen *Mezinárodní dětský fond*. UNICEF má sídlo v New Yorku, řídí ho výkonná rada, které se skládá z 36. členů jednotlivých členských států OSN (Organizace spojených národů).³⁸ V čele stojí

³⁷ Český výbor pro Unicef: Co je to Unicef. *Unicef.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=22&zp=1>

³⁸ Český výbor pro Unicef: Podpora práv dětí v ČR. *Unicef.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=40&zp=1>

prezident a čtyři vice prezidentové. V současné době je výkonným prezidentem UNICEF Anthony Lake, který po pětiletém působení nahradil Ann M. Veneman. Anthony Lake je šestým výkonným prezidentem a do své funkce nastoupil 1. května 2010.³⁹ Unicef v současné době pracuje se 161 vládami světa a spolupracuje s řadou významných mezinárodních organizací jako je Mezinárodní zdravotnická organizace (dále jen WHO), Organizace spojených národů (dále jen OSN), Mezinárodní organizace práce (dále jen ILO) atd.⁴⁰

Činnosti

UNICEF za období svého působení pomohl milionům dětí a rozšířil poznatky o právech dítěte mezi širokou veřejnost. Mezi jeho významné dlouhodobé činnosti patří například boj proti malárii, boj proti komerčnímu zneužívání dětí, dětské prostituci a dětské pornografii, dále pak rozvoj projektu *Společně pro děti, společně proti AIDS (Acquired Immune Deficiency Syndrome)* z roku 2005, který má zajistit bezprostřední pomoc dětem nakažených virem HIV (*Human Immunodeficiency Virus*). Hlavní a neopomenutelnou činností UNICEF je pomoc a podpora při světových humanitárních krizích, jako byla například pomoc při záplavách v Thajsku, programy dobytčích farem (dodávky krav do vesnických komunit) v Nigeru nebo z těch současnějších humanitární pomoc po zemětřesení na Haity. V roce 2011 Unicef zasahoval ve více než třiceti vážných humanitárních krizích a to například v Pákistánu, Thajsku, Pobřeží slonoviny, Libyi a řadě afrických zemí sužovaných suchem. Do náplně jeho činností, kromě humanitární pomoci patří mimo jiné podporovat vzdělání, zabezpečit řádná očkování proti chorobám, předcházet hladomoru, chudobě, násilí na dětech, nucené dětské práci atd.⁴¹

Projekty

V současné době probíhá řada sbírek a projektů pod mezinárodní záštitou UNICEF. Jen ve stručnosti bych uvedla projekt *Na pomoc dětem v Somálsku a zemí afrického rohu*, které postihlo velké sucho a s tím spojený hladomor. Tento projekt osobně podpořili fotbalista

³⁹ Unicef- press centre: Anthony Lake – Executive Director. *Unicef.org* [online]. 2012 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: http://www.unicef.org/media/media_53427.html

⁴⁰ Český výbor Unicef: Stručně o UNICEF. *Unicef.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=94&zp=1>

⁴¹ Český výbor Unicef: Aktuálně ve světě. *Unicef.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=1&idm2=2&k=1>

David Beckham a vévoda s vévodkyní z Cambridge. Dále pak projekt *Nezávadná voda*, kde hlavním cílem je předejít šíření infekcí z pitné vody či projekty *Školy přátelské k dětem*, kde hlavním cílem je zajistit vzdělání v rozvojových zemích.⁴²

UNICEF v České Republice

V České Republice je UNICEF zastoupen *Českým Výborem pro UNICEF*, který vznikl roku 1991 a jeho náplní je poskytovat informace veřejnosti o konkrétní činnosti UNICEF, sledovat dění dětských práv v České republice, podávat zprávy o negativních a nežádoucích jevech, které jsou přímo v rozporu s Úmluvou a snažit se o nápravná opatření. Dalším bodem jeho působení je spolupráce se sponzory zaměřená na charitativní činnost, která má pomoci získat peníze pro děti nejen v České republice, ale i jinde ve světě.⁴³ Výkonnou ředitelkou UNICEF v České Republice je Pavla Gomba.

Stejně jako všude ve světě, tak i v ČR (České republice) probíhá také řada projektů a charitativních akcí na podporu fondu UNICEF. Jedná se například o různé charitativní koncerty, výstavy, aukce či prodej vyrobeného pečiva, různých dárečků, přání atd. Nejvyhledávanějším projektem českých dětí se však stal projekt s názvem „Adoptuj panenku a zachrániš dítě“, který vznikl roku 1988 v Itálii.⁴⁴ Principem je získat finanční prostředky na podporu celosvětových očkovacích programů. Na tento projekt úspěšně navázal Český rozhlas v Hradci Králové se svým přidruženým projektem Miss panenka.⁴⁵ Dalším úspěšným projektem v minulém roce byl internetový obchod s *Dárky pro život*. (jaké dárky se nejvíce nakupovaly a do jakých zemí putovaly, se můžete dozvědět na stránkách www.Unicef.cz)

UNICEF za období svého působení na mezinárodní úrovni pomohl milionům dětí a rozšířil poznatky o právech dítěte mezi širokou veřejnost. Právem je tak od roku 1965 nositelem Nobelovy ceny za mír.

⁴² Český výbor pro Unicef: Aktuální sbírky. *Unicef.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=1&idm2=19&k=1>

⁴³ Český výbor UNICEF: Český výbor pro Unicef. *Unicef.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=39&zp=1>

⁴⁴ Český výbor pro UNICEF: Projekty v ČR. *Unicef.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=1&idm2=27&k=1>

⁴⁵ *Miss panenka* [online]. 2011 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://misspanenka.cz/miss-internet>

Organizace spojených národů (OSN)

Vznikla 26. 6. 1945 v San Francisku. Jedná se o mezinárodní organizaci, jejímž cílem je zajištění míru, rovnosti a mezinárodní spolupráce. V současné době spolupracuje se 193 státy světa včetně České Republiky (Informační centrum OSN v Praze). Zřizuje Výbor pro práva dítěte OSN (Organizace spojených národů), jehož hlavní náplní je sledovat, jak smluvní státy plní závazky vyplývající z Úmluvy. Výkonným orgánem je Rada bezpečnosti OSN.⁴⁶

Amnesty International

Je dobrovolným, nezávislým hnutím, které dbá na dodržování lidských práv ve světě. Na tomto poli působí více jak padesát let a hlásí se k ní přes tři miliony členů ze 150 zemí světa. Mezi její hlavní cíle patří například zrušení trestu smrti, zastavení mučení, propuštění vězňů, spravedlivé soudy pro všechny, boj proti chudobě, boj za práva žen, odstranění diskriminace atd. V roce 1977 získala Nobelovu cenu za mír a v současnosti je poradním orgánem při OSN (Organizace spojených národů).⁴⁷ V České Republice vznikla pobočka Amnesty International roku 1991, a od té doby se podílí na všech aktivitách, které souvisí s jejím mezinárodním charakterem. Dohlíží na dodržování a ochranu všech lidských práv. Snaží se formou seminářů zapojovat do této problematiky i širší veřejnost a realizuje výuku k lidským právům ve školách.⁴⁸

Defence for children international (DCI)

Jedná se o nezávislou, nevládní organizaci, která podporuje a chrání práva dětí na mezinárodní i lokální úrovni. Sídlo má v Ženevě a ve více jak 40 zemích světa je zastoupena prostřednictvím svých národních sekcí.⁴⁹ Česká sekce DCI (Defence for children

⁴⁶ Informační centrum OSN v Praze: O OSN. *Osn.cz* [online]. 2005 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>

⁴⁷ Amnesty International: About Amnesty. *Amnesty.org* [online]. 2012 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/who-we-are/about-amnesty-international>

⁴⁸ Amnesty International: Amnesty international v České republice. *Amnesty.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/page/amnesty-ceska-republika/>

⁴⁹ Defence for children international. *Defenceforchildren.org* [online]. 2009 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.defenceforchildren.org/>

international) má název *Sdružení zastánců dětských práv České republiky*. Toto sdružení chrání zájmy dětí, podporuje dětské parlamenty, vydává publikace k Úmluvě atd.⁵⁰

4.2 České organizace

Většina organizací působících v české republice je členy Aliance nestátních organizací pro práva dětí v České republice (ANO)⁵¹. Několik z nich (tedy pouze výběr) je uvedeno ve stručné charakteristice či pouze výčtem níže.

Český Helsinský výbor

Jedná se o nevládní neziskovou organizaci, která vznikla roku 1988 v Československu a měla za úkol sledovat dodržování a porušování lidských práv. Byla založena 30 signatáři Charty 77 a na tuto činnost také přímo navázala. Tato organizace se v současnosti soustřeďuje zejména na monitorování spravedlivého trestního řízení, dohlíží na legislativu, kontroluje dodržování lidských práv ve všech odvětvích, nabízí bezplatné právní poradenství či zastoupení a pořádá řadu kampaní a přednášek. Od roku 1992 spolupracuje s podobnými organizacemi téhož zaměření.⁵²

Bílý kruh bezpečí

Občanské sdružení, které vzniklo roku 1991 a jehož hlavní cílem je poskytnout právní, psychologickou nebo sociální pomoc obětem a svědkům trestného činu. Je zřizovatelem jedné z nejznámějších telefonických krizových služeb tzv. „DONA linka“, která slouží jako nonstop pomoc obětem domácího násilí.⁵³

⁵⁰ Sdružení zastánců dětských práv ČR: Základní body činnosti DCI CZ. *Dcicz.org* [online]. 2012 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: http://www.dcicz.org/section.php?sectname=uvod&subsect=dc_i_cz&view=cinnost

⁵¹ BŮŽEK, Antonín. Století dítěte. In: *Proměny podmínek života dětí a mládeže ve století dítěte podle Elen Keyové*. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2009. 10 s. ISBN 978-80-719

⁵² Český helsinský výbor: O nás. *Helcom.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004110301>

⁵³ Bílý kruh bezpečí: Poslání a činnost. *bkb.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>

Fond Ohrožených dětí (FOD)

Je občanské sdružení, které vzniklo za účelem jakkoli pomoci „*týraným, zanedbávaných, zneužívaným, opuštěným nebo jinak sociálně ohroženým dětem*“⁵⁴. Jeho hlavní náplní je pomoc dětem, které jsou vychovávány v dětských domovech či ústavech, ale i dětem, jejichž vývoj může být v důsledku rodinného působení značně ohrožen a jejich rodiče nejsou schopni zajistit jim řádnou péči. Mimo jiné provozuje azylové domy a hmotné a sociální poradenství v oblasti náhradní rodinné péče a adopce. Nejznámějším projektem FOD je *Klokánek*, což je jakási rodinná alternativa ústavní péče. Na přechodnou dobu poskytuje rodinnou péči dětem, které se z různých důvodů nemohou vrátit domů, či pro ně ještě nebyla nalezena vhodná náhradní rodina. Průměrná doba pobytu v klokánku je asi 6 měsíců.⁵⁵

Nadace Naše dítě

Nezisková organizace, která vznikla roku 1993, aby pomáhala dětem v tísní. Roku 1994 zřídila *Linku bezpečí*, což je bezplatná, celostátní telefonní linka. Na tuto linku mohou děti nepřetržitě volat, pokud se ocitnou v tísní nebo pro ně v neřešitelné situaci. Nadace Naše dítě je jednou z nejznámějších a nejzasloužilejších nadací v České Republice. Vydala také řadu publikací například publikaci „*dětská práva - Vím, co smím*“, nebo „*Průvodce dětského svědka v trestním řízení*“⁵⁶ a mnoho dalších.

Další organizace zabývající se právy dětí v České republice jsou uvedeny již pouze ve výčtu níže:

- *EAICY - Evropská asociace zařízení pro volný čas dětí a mládeže*
- *Sdružení Linky bezpečí*
- *Sdružení rodičů a přátel dětí*
- *Liga lidských práv*
- *Sdružení za dodržování práv dětí a rodičů v ČR*
- *Spravedlnost dětem*

⁵⁴ Fond ohrožených dětí: Základní informace. *Fod.cz* [online]. 2004 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/informace.htm>

⁵⁵ Fond ohrožených dětí: Hlavní směry činnosti. *Fod.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/informace.htm>

⁵⁶ Nadace Naše dítě: O nadaci. *Nasedite.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.nasedite.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=177>

- *Unie katolických žen*
- *Unie rodičů ČR*
- *Unie otců – otcové za práva dětí*
- *Dona linka*
- *Spravedlnost dětem*
- *Servis pro práva dítěte*
- *Středisko náhradní rodinné péče a další⁵⁷*

⁵⁷ BŮŽEK, Antonín. Úmluva o právech dítěte z pohledu století dítěte. *Vychovatel'*. 2010, roč. 58, č. 5, s. 7-14. ISSN 0139-6919.

5 Dítě jako subjekt Úmluvy

Úmluva o právech dítěte definuje dítě jako každou lidskou bytost, u které ještě nebylo dosaženo zletilosti, tedy věku 18 let.⁵⁸ Zletilost může být v České Republice dosažena i dříve a to v případě, že dítě starší 16 let se rozhodne uzavřít sňatek. Takto předčasně nabytá zletilost musí být však řádně schválena příslušným soudem.⁵⁹ Dítě, jehož věk nepřesáhl 18 let, či nebylo zletilosti dosaženo dříve, označujeme jako nezletilého popř. mladistvého (spíše používáno v trestním právu).⁶⁰ Nezletilé děti zastupují v právních úkonech jejich zákonní zástupci – to mohou být rodiče, příbuzní, státní orgány, soud a další. Pokud vnímáme dítě jako subjekt práva, musíme jasně brát na vědomí, že mu z hlediska zákona vyplývají určitá práva a povinnosti.

Můžeme říci, že stanovit přesně definici dítěte není věc jednoduchá, nejen že dítě jako subjekt práva posuzujeme z hlediska práva rodinného, trestního či soukromého, ale i z psychologického, ontogenetického či fylogenetického hlediska.

Z původní definice tedy vyplývá, že Úmluva jasně vytyčuje horní věkovou hranici toho, kdy je jedinec považován za dítě a kdy se stává dospělým, nekonkretizuje však okamžik, kdy je přesně stanoven „*tzv. počátek dětství*“⁶¹. Může tedy vyplynout otázka, zda Úmluva chrání zájmy dítěte již při početí, nebo až po narození (tedy prvním nádechem). Tato rozporuplnost jasně souvisí s různorodostí tradic, práva, náboženství a sociálního klimatu jednotlivých zemí, které nebyly schopny se na jednotnosti tohoto vymezení shodnout.

Pokud ale nahlédneme blíže na jednotlivá ustanovení Úmluvy, můžeme říci, že dítě je z větší části chápáno jako bezbranný tvor, jehož práva musí být chráněna, uznávána a respektována. Je tedy možné vydedukovat, že dítě se stává samostatným subjektem Úmluvy až v době, kdy se zcela odpoutá od těla matky. Tedy v okamžiku, kdy se z něj stane samostatná lidská bytost. Proti tomuto tvrzení bychom mohli namítnout, že každé, tedy

⁵⁸ 22, 502- 512. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008> Česko. Zákon č. 104 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí ze dne 6. února 1991 o přijetí Úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká Republika*. 1991, částka [/sbirka/1991/sb022-91.pdf](http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1991/sb022-91.pdf)

⁵⁹ Česko. Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964 Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 1964, částka 19, s. 1-248. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1964/sb19-64.pdf>

⁶⁰ Česko. Zákon č. 218 ze dne 25. června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 2003, částka 79, s. 4030-4052. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2003/sb079-03.pdf>

⁶¹ KŘEŠŤAN, Jan. *Úmluva o právech dítěte a její naplňování v pedagogické praxi*. Praha, 2008. Diplomová práce. Univerzita Jana Ámose Komenského. 20 s.

i nenarozené, dítě má právo na život.⁶² Toto právo patří k nejdůležitějším základním lidským právům a je ustanoveno nejen v článku 6 Úmluvy o právech dítěte, ale také v dalších významných dokumentech, jako je Listina základních práv a svobod (čl. 6 a 7), Deklarace práv dítěte, Evropská Úmluva o ochraně lidských práv a svobod ale i Všeobecná deklarace lidských práv Organizace spojených národů.

⁶² Zákon č.104/1991 Sb., Úmluva o právech dítěte. In: *Sbírka zákonů*. 1989. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=34&zp=1>

6 Postavení dítěte ve společnosti od historie po současnost

Pojem a význam dětství se z hlediska historie velmi změnil. Ve středověku tento pojem vůbec neexistoval a z dětí se stávali dospělý mnohem dříve, než je tomu nyní. Před dětmi neexistovalo žádné tabu. Sex, smrt, porod, násilí to vše byla realita, se kterou se setkávaly denně. Již od raného věku musely děti vykonávat fyzicky náročnou práci v továrnách, na polích, v dílnách atd., stejně tak jako dospělý. Děti v minulých staletích žádné práva neměly a byly chápány jako majetek, či levná pracovní síla.⁶³

Vývoj dítěte či dětství samotného z hlediska toho, jak bylo dítě v historii chápáno a jaký byl jeho společenský status, můžeme rozdělit do přibližně šesti etap/období:

- Období *infanticidy* (zabíjení)

Toto období započíná již ve starověku a končí 4. stoletím našeho letopočtu. Je označováno jako období zabíjení dětí, kdy se děti stávají jakousi existenční přítěží. Pojem dětství zde prakticky neexistuje, dítě je chápáno jako předmět a nemá žádnou hodnotu.

- Období *zanedbávání a nezájmu* o dítě

Začíná ve 4. století a trvá do 13. století. Toto období je charakteristické příchodem křesťanství, které se stalo státním náboženstvím roku 380. Dochází ke změnám v chápání hodnoty a postavení dítěte ve společnosti. Tyto změny jsou ale bohužel jen ideologické a děti byly stále objektem určeným pro manipulativní potřeby dospělých. Vliv církve se soustřeďuje na děti chudé, nemanželské, děti nemocné a děti bez domova. V této době se začínají stavět první sirotčince, útulky a první špitály.

- *Období ambivalentního přístupu k dítěti*

Datuje se od 14. století do 17. století. Toto období je provázeno rozmachem renesance a neodmyslitelně spojeno s postavou pedagoga a filosofa Jana Ámose Komenského. Poprvé se zde objevují poznatky o vývoji a potřebách dítěte. Roku 1445 vzniká první sirotčinec Ospedale degli Innocenti, česky Špitál neviňátek, ve Florencii.

- *Období intruze*

18. století bylo provázeno obdobím osvícenství. Rodiče se snaží výchovně působit na dítě a přetvářet jej k obrazu svému. Hlavním cílem je uspokojovat potřeby dítěte. Představiteli jsou například Voltaire, Johann Heinrich Pestalozzi, Jean Jacques Rousseau a další.

⁶³RABUŠIC, Ladislav. *Česká společnost stárne*. Brno: Georgetown. ISBN 80-2101-155-6.

- *Období socializační*

Toto období spadá do 19. až poloviny 20. století. Je charakteristické postupným redukováním dětské práce, kdy nejdříve bylo dětem zakázáno pracovat pod zemí, přes čas až postupně ke konci století byl výkon dětské práce omezen věkovou hranicí 15. let. Roku 1863 byla právně ustanovena prvotní forma sociálně právní ochrany dětí.

- *Období pomoci a podpory dítěti*

Od poloviny 20. století vzniká řada významných dokumentů, které výrazně ovlivnily vývoj lidských práv a samozřejmě i práv dítěte. Důležité historické mezníky jako byly první a druhá světová válka, podnítily lidstvo se zamyslet nad významem formulace ochrany lidských práv. Pro dítě jako subjekt to znamená, že se stává právoplatným partnerem rodičů. Je kladen důraz na jeho zdravý vývoj, velký podíl se přikládá výchově a péči o dítě. Cílem je, aby byly uspokojovány základní potřeby dítěte a rozvíjena jeho individualita. V tomto období vzniká Úmluva o dětských právech.⁶⁴

Postavení dítěte v 21. století

V tomto období dochází ke vzniku mnoha vědních disciplín, které se přímo či nepřímo zabývají dětmi. Ať už hovoříme o jejich zdravém vývoji, vhodném výchovném stylu či vzdělání. Z výzkumů Asociace televizních organizací, která se zaměřila na zkoumání životního stylu dětí, je jasně patrné, že děti v současném světě dospívají mnohem dříve, než tomu bylo v minulosti. Toto je zapříčiněno zejména rozvojem multimediálních technologií, jako je například internet a televize, které sebou přinášejí, stejně jako každá jiná doba, svá negativa i pozitiva.⁶⁵

V dnešní době je dítě chápáno jako rovnocenná lidská bytost, která má svoji vlastní právní subjektivitu.⁶⁶ Na dítě se pohlíží jako na vizi budoucnosti. Je neodmyslitelnou náplní rodinného života.

⁶⁴ DE MAUSE, Lloyd. *The history of childhood*. Northvale: Jason Aronson Inc., 1995, 450 s. ISBN 1-56821 551-7.

⁶⁵ Asociace televizních organizací. In: *Ato.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/tv-vyzkum/doplnkove-vyzkumy-projektu/lss-deti-vyzkum-zivotniho-stylu-deti>

⁶⁶ FATRDLOVA, Martina. *Proměny dětství očima žijících generací* [online]. Pardubice, 2007 [cit. 2012-06 04]. Dostupné z: http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/30111/1/FatrdlovaM_Promeny%20detstvi_ML_2008.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

7 Právní povědomí u dětí

Právní povědomí u dětí můžeme charakterizovat jako „kolektivních představy o právu, spravedlnosti, povinnosti a odpovědnosti a postojů, které se k nim vztahují“⁶⁷. Takovéto povědomí označujeme jak druh právního citu, který je možný za pomoci dospělého či jakékoli starší a vyzrálejší osoby rozvíjet.

Podle Jiřího Kovaříka můžeme toto právní povědomí u dětí rozdělit do 5 následujících složek:

1. *Co je to právo* - povědomí a vědomost o tom, co je to právo a jakou funkci má v životě lidské společnosti.
2. *Děti mají určitá práva* - povědomí a vědomost o existenci základních práv jako právo na život, právo na rozvoj, práva ochranná, práva participační.
3. *Meze práv* - povědomí o tom, že moje práva končí tam, kde začínají práva druhého.
4. *Rub práv* - povědomí o tom, že práva slouží nejen k ochraně, ale že také sebou přináší odpovědnost a povinnosti.
5. *Spravedlnost* - povědomí o tom, co je správné, pravé a dobré. Co je spravedlnost a co sebou přináší, např. spravedlivý proces.

Výchova k lidským právům a právům dítěte by měla být samozřejmou součástí výchovy při utváření lidského jedince. Tyto informace by se k dětem měli dostávat pozvolna a ve srozumitelné formě vzhledem k různým věkovým kategoriím. V tomto ohledu mezi hlavní výchovné činitele řadíme rodinu jako primární skupinu, dále vrstevníky, kamarády a jakoukoli zájmovou skupinu, která na jedince působí sekundárně. Jako hlavní výchovnou instituci nesmíme opomenout ani školu (školku), kde výchova k lidským právům a právům dítěte tvoří součást povinného vzdělání.⁶⁸

Výzkumy právního povědomí

Do dnešního dne proběhla řada výzkumů právního povědomí u dětí. V této podkapitole zmiňuji jen heslovitě, které jsem vzhledem k mé práci považovala za zajímavé.

⁶⁷ KOLAŘÍK, Ivan. *Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby*. České Budějovice: Jihočeský inzerť express, 2001. 46 s. ISBN 80-7040-531-7.

⁶⁸ Tamtéž

Výzkum právního povědomí a pojetí práva u českých dětí školního věku

Tento výzkum proběhl v roce 1999- 2001 pod záštitou Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT). Jeho cílem bylo pomocí standardizovaného, strukturovaného rozhovoru zjistit, jaké mají děti z různých zemí představy o pojetí práva. Výsledky se pak měli porovnávat na mezinárodní úrovni. Vzhledem k nesplnění podmínek kladených na výzkumné záměry, byl tento výzkum nakonec zastaven. Na realizaci tohoto výzkumu bylo ze státního rozpočtu celkově odčerpáno 2005000 korun českých.⁶⁹

Právní povědomí dětí z dětských domovů se školou (bývalých výchovných ústavů)

Korespondenčním autorem tohoto výzkumu byla Jitka Dvořáková z Jihočeské Univerzity v Českých Budějovicích. Tento výzkum proběhl roku 2004 a zkoumáno bylo přes 87 dětí žijících v dětských domovech se školou. Šetření tak aktuálně reagovalo na výroční zprávu Výboru OSN, která kritizovala nejenom nevhodné zacházení dětí umístěných do těchto ústavů, ale také jejich nedostatečnou znalost v oblasti práv, vyplývajících z Úmluvy o právech dítěte.⁷⁰

Výzkumům právního povědomí u dětí se dále věnovaly například organizace jako UNICEF, OSN, HELCOM (Český helsinský výbor), IEA (Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání) a další. Mezi významná jména z hlediska provedených výzkumů v této oblasti můžeme zmínit prof., MUDr. Jiřího Dunovský, DrSc. a Ing. Mgr. Ivan Kolaříka. Ph.D.

⁶⁹ MSM 121100001 - Výzkum právního povědomí a pojetí práva u českých dětí školního věku (1999-2001, MSM). In: *Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací* [online]. 2001 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.isvav.cz/researchPlanDetail.do?rowId=MSM+121100001>

⁷⁰ Právní povědomí dětí z dětských domovů se školou (bývalých výchovných ústavů). *KONTAKT: Odborný a vědecký časopis pro zdravotně sociální otázky* [online]. 2005, 1-2 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/kontakt/clanky/1-2~2005/272-pravni-povedomi-deti-z-detskych-domovu-se-skolou-%28byvalych-vychovnych-ustavu%29>

8 Projekty zabývající se dětskými právy

8.1 Projekt Děti a jejich práva

Charakteristika projektu

Jedná se o dvouletý projekt, který vznikl pod záštitou nadace Naše dítě a Evropské Unie, v prvním roce se orientoval na základní školy a ve druhém na školy střední. Přípravoval se již od roku 1999 a zakladatelkami byly ředitelka Nadace Naše dítě Zuzana Baudyšová a místopředsedkyně správní rady nadace Jarmila Knight.

Tato celonárodní kampaň byla zaměřená na podporu a ochranu dětských práv ve všech sférách života dítěte a jejím hlavním cílem bylo zvýšení povědomí o Úmluvě o právech dítěte v České Republice.

Cílovou skupinou však nebyly jenom děti, ale také pedagogové a široká veřejnost (rodiče).

Hlavní finanční prostředky k realizaci poskytla Evropská Unie (grant 80%) a společnost Johnson and Johnson (sponzorský dar 20%).⁷¹

Publikace Víím, co smím

V roce 2001 vydala nadace Naše dítě slabikář k dětským právům, který byl roku 2002 v rámci projektu Evropské Unie *Děti a jejich práva* přepracován do interaktivní metodické pomůcky *Vím, co smím*. Jejím cílem je přiblížit dětem jednotlivé články Úmluvy tak, aby i ti nejmenší byli schopni dané problematice porozumět. Obsahuje množství ilustrací, které simulují určité situace a tak děti snadno pochopí, co znamená právo na život, na vlastní kamarády, na vzdělání a také to, že práva jednoho končí tam, kde začínají práva druhého. Jedná se o sadu dvaceti volných listů formátu A4, kde na jedné straně je obrázek znázorňující dětská práva a na straně druhé pak instrukce, jak s tímto listem pracovat.

Počátkem roku 2002 byl tento slabikář spolu s pracovními listy rozeslán do všech základních škol v České Republice a sklídl nemalý úspěch.

Původně byl slabikář určen dětem, které ještě neumí číst, ale později byl aplikován i do vyšších ročníků prvního stupně.⁷²

⁷¹ Škola dětských práv. *Učitel'ské noviny* [online]. 2003, č. 03 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2616&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088d>

Semináře pro pedagogické pracovníky

Další součástí projektu byly také organizované semináře pro pedagogy, které byly akreditované Ministerstvem školství a mládeže České republiky a zahrnuty jako součást dalšího vzdělávání pedagogických pracovníků.

Tyto semináře trvaly celý den a byly rozděleny do tří bloků, první blok pojednával o Úmluvě o právech dítěte, o jejím obsahu, o metodice jak učit děti k jejich právům... Druhý blok byl věnován prevenci sociálně patologických jevů a to především rasismu a šikaně. Tento blok semináře byl veden odborníci z Linky Bezpečí. A v závěrečném třetím bloku byla projednávána důležitost spolupráce všech multidisciplinárních složek, které mohou být v zajištění a ochraně dětských práv nápomocny, jako policie, sociální pracovníci, lékaři atd.

Proškoleno bylo 1800 pedagogických pracovníků. Při evaluačním dotazníku hodnotili pedagogové semináře kladně a přínosně.⁷³

Dětské besedy

U příležitosti projektu proběhly nejen semináře pro učitele, ale také dětské besedy se školáky, kde se děti mohly dotazovat na všechno, co je kolem dětských práv zajímavá a co jim není až tak jasné. Tento program byl plný her a soutěží. Objevily se zde i známé osobnosti jako například Zora Jandová. Těchto besed se zúčastnilo 2550 dětí.

Tento projekt i přes svou rozsáhlou administrativní přípravu dosáhl na poli dětských práv velké úspěšnosti. Jednalo se vůbec o první jasně zpracované metodické příručky, které se věnovali jen dětským právům. Pojem dětská práva byl rozvinut do několika částí a definován z různých hledisek tak, aby se neodmyslitelně zapsal do povědomí žáku.⁷⁴

8.2 Projekt Ahoj Úmluvo

Dalším významným projektem, který se zapsal do povědomí dětí, byl projekt s názvem *Ahoj, Úmluvo*. Tento projekt se snažil přiblížit jednotlivé články Úmluvy především dětem.

⁷² tamtéž

⁷³ tamtéž

⁷⁴ Slabikář dětských práv. *Rozhlas.cz* [online]. 2003 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: http://www.Rozhlas.cz/spektrum/zabava/_zprava/97343

Významná je stejnojmenná publikace, což je jakési kreslené seznámení s Úmluvou, přesněji s články 1-42. Vydána byla Českou radou dětí a mládeže roku 2001.⁷⁵

8.3 Projekt Mami, tati, znáš má práva?

Více než projekt samotný je známá stejnojmenná publikace, která vyšla roku 2008 pod záštitou České rady dětí a mládeže.⁷⁶ Tato publikace je rozdělena do dvou částí. Ve své první části se zaměřuje na děti a snaží se jim velmi obecně přiblížit Úmluvu o právech dítěte. Druhá část je pak věnována rodičům. Radí jim, jak správně vybrat mimoškolní aktivity pro své děti. Tato publikace je doplněna tematickými obrázky našich nejmenších školáků.

⁷⁵ Ahoj Úmluvo. Praha: Parta, 2001. ISBN 80-8598-991-3. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/publikace/umluva/>

⁷⁶ Česká rada dětí a mládeže [online]. 1999- 2012 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/>

9 Praktická část

V praktické části jsem se zaměřila na výzkum povědomí dětí o jejich právech vzhledem k Úmluvě o právech dítěte. Tento průzkum by měl dokázat, do jaké míry znají děti svá práva, jakým způsobem jsou schopny je aplikovat v praktickém životě, zda se s porušováním práv již ve svém okolí setkaly a zda vědí, kam se v případě potřeby obrátit.

9.1 Stanovení cíle výzkumu

Primárním cílem výzkumu bylo zjistit znalosti dětí o jejich právech a o existenci Úmluvy o právech dítěte. Dalším, tedy sekundárním cílem pak bylo vysledovat, zda existuje rozdíl v míře právního povědomí mezi děvčaty a chlapci.

9.2 Metody výzkumu

Vzhledem k tomu, že jsem potřebovala vyjádřit různé postoje a názory na konkrétní jev u většího počtu respondentů (hromadný sběr dat) vybrala jsem si jako výzkumnou metodu dotazníkové šetření. Sestavila jsem dotazník, který obsahoval 20 otázek a byl systematicky strukturován do čtyř částí. A to:

1. Demografické/ faktografické členění
2. Právní povědomí
3. Orientace v dětských právech
4. Znalost pomocných institucí

Z toho 3 otázky se věnovaly demografickému rozdělení a 16 otázek bylo zaměřeno na názory, znalosti, orientaci a zkušenosti v oblasti dětských práv, které měli specifikovat, zda mají děti vůbec nějaké povědomí o Úmluvě. Položky dotazníku byly formulovány do otázek otevřených, uzavřených a polouzavřených. Všechny dotazníky byly zcela anonymní. Vzor dotazníku příkládám v seznamu příloh (viz příloha 2).

Výsledky jsou znázorněny pomocí dvou typů grafů a to výšečovým a sloupcovým. Výšečový graf umožňuje celkové shrnutí výsledků podle daných relativních četností a sloupcový pak rozdíl mezi dívkami a chlapci. Jelikož mým primárním cílem bylo zkoumat povědomí dětí o Úmluvě o právech dítěte obecně nikoli posuzovat rozdíl mezi dívkami a chlapci, uvádím sloupcové grafy pouze v seznamu příloh (viz příloha 2- 18).

9.3 Charakteristika zkoumaného souboru

Průzkum byl proveden na dvou základních školách v místě mého bydliště. Účastnili se ho žáci celkem deseti devátých tříd. Žáka deváté třídy posuzujeme z hlediska mého výzkumu jako dítě ve věkovém rozmezí 14- 16 let, které by již mělo mít jakési právní poznatky a orientaci v základní problematice dětských práv. Celkem bylo rozdáno 278 dotazníku, jejichž návratnost byla stoprocentní. Některé dotazníky však nebyly vyplněny správně a byly okamžitě vyloučeny. Ve většině takových případů chyběla odpověď na otevřené otázky, zejména na otázku číslo 8. Z hlediska přehlednějšího zpracování dat jsem si pro svůj průzkum vybrala celkem 200 respondentů a to 100 dívek a 100 chlapců.

9.4 Podmínky a realizace výzkumu

Musím přiznat, že s přijetím dotazníků na obou základních školách byl problém. Vždy jsem se setkala s nevraživostí až dokonce opovržením. Bylo jasně patrné, že vedení škol nemá žádný zájem realizovat na svých školách jakýkoli výzkum. Po osobním rozhovoru s oběma řediteli se mi je podařilo přesvědčit. Velmi pozitivním prvkem bylo, že jsem na jedné zmíněné základní škole absolvovala praxi v rámci studia. Po vzájemné dohodě výzkum proběhl v dubnu 2012. Šetření jsem prováděla osobně v hodinách občanské nauky. Aby nedošlo k nedorozumění, seznámila jsem žáky s pokyny a po celou dobu výzkumu jsem jim byla k dispozici. Vyplnění dotazníků netrvalo déle než patnáct minut.

9.5 Vlastní šetření a analýza dat

Analýzu dat jednotlivých otázek znázorňují tabulky s absolutní a relativní četností. Tato analýza je pak doplněna výsečovými grafy, které udávají celkový procentuální stav odpovědí jak dívek, tak chlapců. V seznamu příloh jsou pak uvedeny sloupcové grafy, které charakterizují poměr odpovědí zvlášť u dívek a zvlášť u chlapců.

K otázce č. 1:

Tato otázka byla záměrně volena k třídění dat. Na jejím základě jsem rozdělila respondenty na dívky a chlapce. Pro svůj výzkum jsem pak záměrně volila četnost 100 dívek a 100 chlapců. Na základě četnosti zde neuvádím graf.

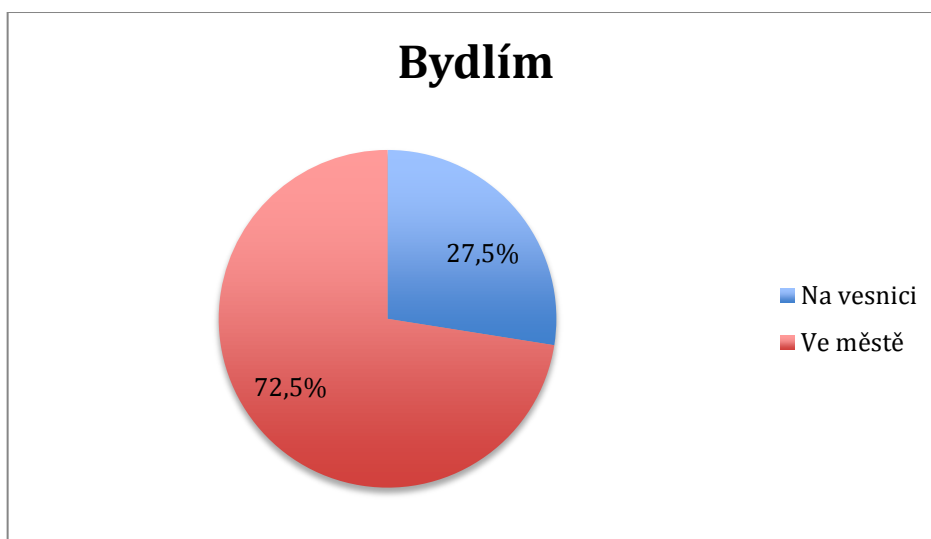
Otázka č. 2:

V této otázce jsem zjišťovala, zda žáci bydlí ve městě nebo na vesnici.

Bydlím:

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Na vesnici	30	30,00	25	25,00	55	27,5
Ve městě	70	70,00	75	75,00	145	72,5
Celkem	100	100,00	100	100,00	200	100,0

Tabulka 1: Četnost odpovědí na otázku č. 2



Graf 1: grafické vyjádření odpovědí k otázce č. 2

Z výše uvedené tabulky, grafu č. 1 a 1a (viz příloha č. 2) vyplývá, že 27,5 % respondentů žije na vesnici a do školy dojíždí a 72,5 žije ve městě.

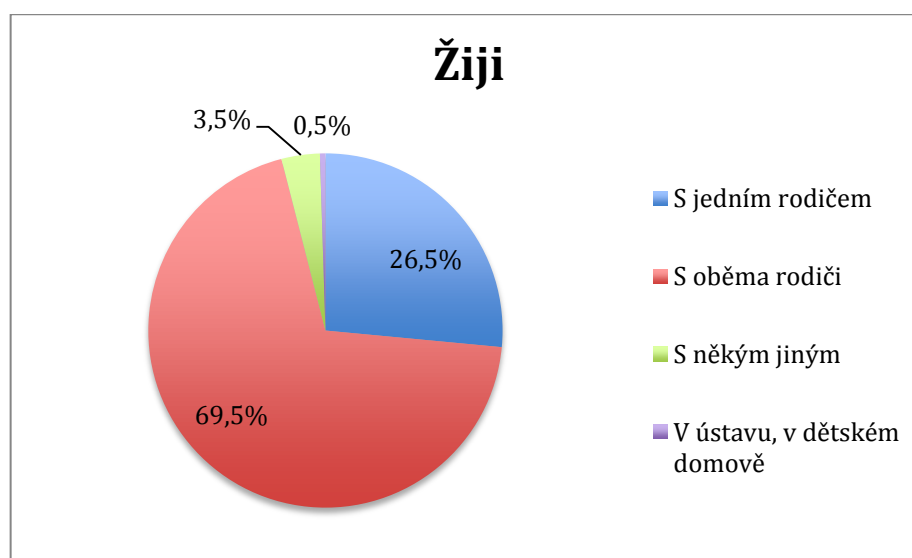
Otázka č. 3:

Na základě této otázky zkoumáme, zda děti žijí v rodinném prostředí (úplná, neúplná rodina) či v ústavu nebo dětském domově.

Žiji:

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
S jedním rodičem	25	25,00	28	28,00	53	26,5
S oběma rodiči	70	70,00	69	69,00	139	69,5
S někým jiným	5	5,00	2	2,00	7	3,5
V ústavu, v dětském domově	0	0,00	1	1,00	1	0,5
Celkem	100	100,00	100	100,00	200	100,0

Tabulka 2: Četnost odpovědí k otázce č. 3



Graf 2: Grafické vyjádření odpovědí k otázce č. 3

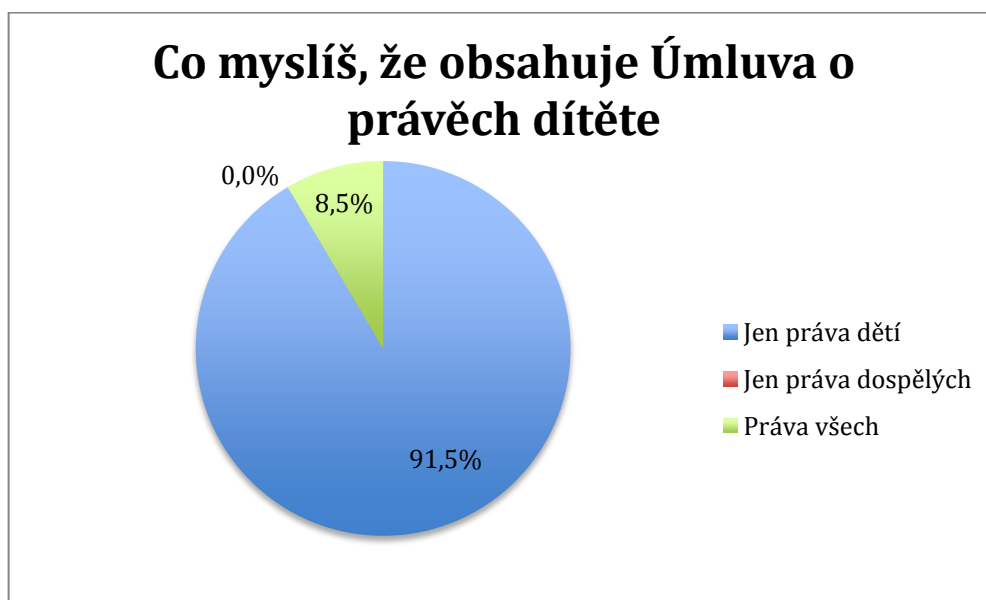
Z výše uvedené tabulky, grafu č. 2, 2a je patrné, že nejvíce dětí bydlí s oběma rodiči (69,6%), tedy v úplné rodině. Téměř 1/3 (26,5%) respondentů pak bydlí s jedním rodičem a jen 7 (3,5%) dětí odpovědělo, že bydlí s někým jiným, z větší části se jednalo o prarodiče, v jednom případě o tetu a strýce. V dětském domově pak žije 1 (0,5%) z uvedených respondentů a to chlapec.

Otázka č. 4:

Co si myslíš, že obsahuje Úmluva o právech dítěte?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Jen práva dětí	93	93,00	90	90,00	183	91,5
Jen práva dospělých	0	0,00	0	0,00	0	0,0
Práva všech	7	7,00	10	10,00	17	8,5
Celkem	100	100,00	100	100,00	200	100,0

Tabulka 3: Četnost odpovědí k otázce č. 4



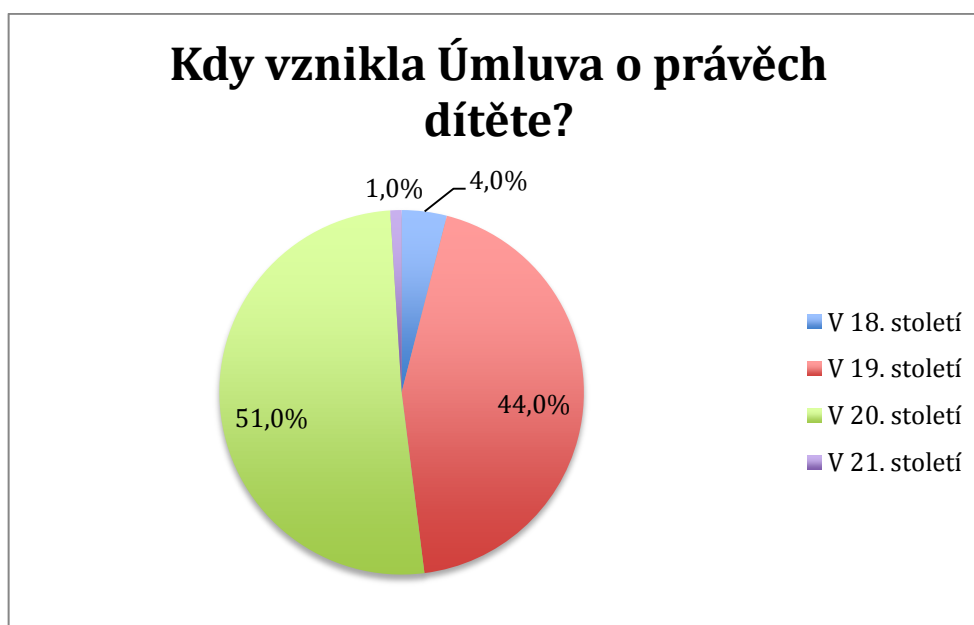
Graf 3: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 4

Jak můžeme vidět z tabulky a grafu č. 3, 3a (viz příloha č. 4) na otázku, co obsahuje Úmluva, správně odpovědělo 183 (91,5%) respondentů a to 93 dívek a 90 chlapců, což tvořilo celkem 91,5 %. Že Úmluva obsahuje jen práva dospělých, si nemyslí ani jeden respondent. 17 (8,5%) dětí, 7 dívek a 10 chlapců je však přesvědčeno o tom, že Úmluva obsahuje práva všech. Rozdíl v odpovědích mezi dívkami a chlapci tvoří 3%.

Otázka č. 5:*Kdy vznikla Úmluva o právech dítěte?*

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
V 18. století	2	2,00	6	6,00	8	4,0
V 19. století	48	48,00	40	40,00	88	44,0
V 20. století	50	50,00	52	52,00	102	51,0
V 21. století	0	0,00	2	2,00	2	1,0
Celkem	100	100,00	100	100,00	200	100,0

Tabulka 4: Četnost odpovědí otázce č. 5



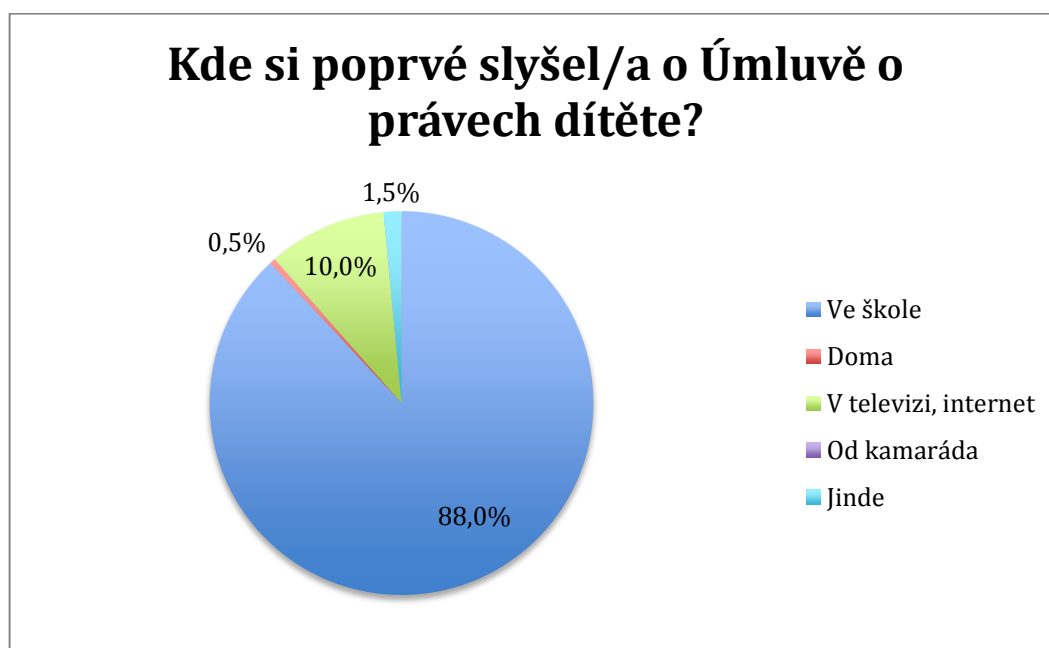
Graf 4: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 5

Tabulka, graf č. 4 a 4a (viz příloha č. 5) ukazují, že jen zhruba polovina tedy 102 (51%) respondentů má správné povědomí o tom, ve kterém století vznikla Úmluva o právech dítěte. S rozdílem 2% procent jsou na tom lépe chlapani než dívky. To, že Úmluva vznikla v 19. století, si myslí celkem 88 (44%) respondentů, a to o 8% více děvčat než chlapců. K 18. století se pak přiklání celkem 8 (4%) dětí, a to 6 chlapců a 2 dívky. Pouze 2 chlapci (1%) jsou pak přesvědčeni, že vznik Úmluvy se datuje do 21. Století.

Otázka č. 6:*Kde si poprvé slyšel/a o Úmluvě o právech dítěte?*

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ve škole	86	86,00	90	90,00	176	88,0
Doma	0	0,00	1	1,00	1	0,5
Televize, internet	14	14,00	6	6,00	20	10,0
Od kamaráda	0	0,00	0	0,00	0	0,0
Jinde	0	0,00	3	3,00	3	1,5
Celkem	100	100,00	100	100,00	200	100,0

Tabulka 5: Četnost odpovědí k otázce č. 6



Graf 5: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 6

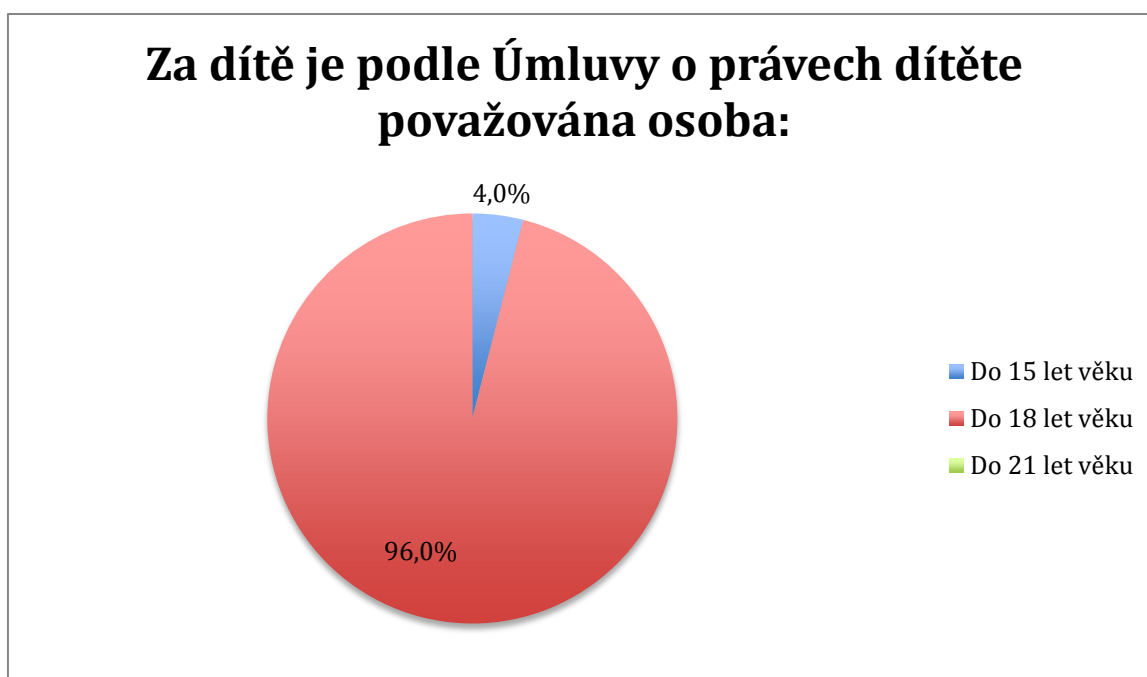
Z tabulky, grafu č. 5 a 5a (viz příloha č. 6) vyplývá, že 86 dívek a 90 chlapců, tedy celkem 176 (88%) respondentů poprvé slyšelo o Úmluvě ve škole. 20 (10%) respondentů 14 dívek a 6 chlapců vypovědělo, že se o existenci Úmluvy poprvé dozvěděli z televize nebo internetu. Nikdo se o Úmluvě nedozvěděl od kamaráda, pouze 1 (0,5%) chlapec slyšel poprvé slovo Úmluva doma. Jinde se o Úmluvě dozvěděli 3 chlapci (1,5%), avšak v dotazníku neuvedli kde.

Otázka č. 7:

Za dítě je podle Úmluvy o právech dítěte považována osoba:

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Do 15 let	2	2,00	6	6,00	8	4,0
Do 18 let	98	98,00	94	94,00	192	96,0
Do 21 let	0	0,00	0	0,00	0	0,0
Celkem	100	100,00	100	100,00	200	100,0

Tabulka 6: Četnost odpovědí k otázce č. 7



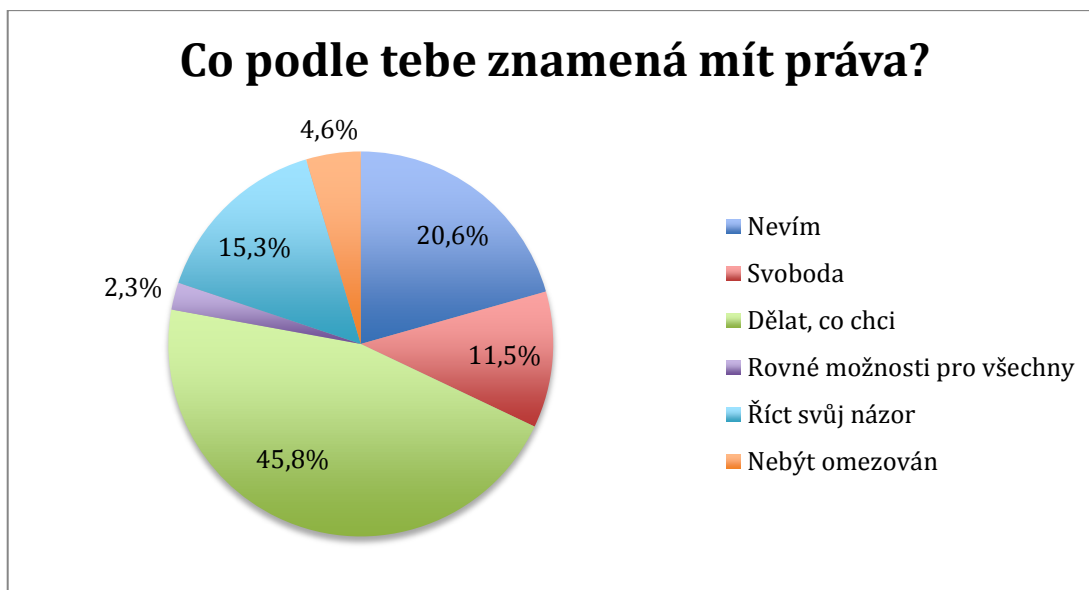
Graf 6: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 7

Tabulka spolu s grafem č. 6 a 6a (viz příloha 7) uvádí, že 192 (96%) respondentů je si vědoma toho, že podle Úmluvy je za dítě považován jedinec do 18 let věku. 8 (4%) respondentů pak za předmět Úmluvy považují dítě do 15 let věku. V poměru správných odpovědí zde o 4 (4%) převažují děvčata nad chlapci.

Otázka č. 8:*Co podle tebe znamená mít práva?*

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Dělat, co chci	35	35,00	25	25,00	60	30,0
Nevím	2	2,00	25	25,00	27	13,5
Mít peníze	6	6,00	15	15,0	21	10,5
Říct svůj názor	15	15,00	5	5,00	20	10,0
Svoboda	7	7,00	8	8,00	15	7,5
Jiné	5	5,00	8	8,0	13	6,5
Mít odpovědnost	12	12,00	0	0,0	12	6,0
Mít moc	0	0,00	9	9,0	9	4,5
Něčeho se dožadovat	8	8,00	0	0,0	8	4,0
Nebýt omezován	6	6,00	0	6,0	6	3,0
Nebýt zneužíván	0	0,00	5	5,0	5	2,5
Rovné možnosti	3	3,00	0	3,00	3	1,5
Uplatňovat názor	1	1,00	0	0,0	1	0,5
Celkem	100,0	100,0	100	100,0	200	100

Tabulka 7: Četnost odpovědí k otázce č. 8



Graf 7: Grafické vyjádření odpovědi na otázku č. 8

Záměrně jsem zde zvolila složitější otevřenou otázku a ponechala prostor pro vyjádření názoru dětí. Nejčastěji uvedené odpovědi jsem zahrнула do tabulky a grafu výše. Výšečový graf znázorňuje šest nejčastějších odpovědí na uvedenou otázku z celkového počtu. Podrobně zpracovaný graf 7a dokládám v příloze 8. Z dosažených výsledků vyplývá, že většinou si děti myslí, že mít práva znamená, že si mohou dělat, co chtějí. Jako druhá převažovala odpověď *nevím*, dále *mít moc*, *peníze*, *zodpovědnost* atd. Velmi zajímavé bylo v některých případech sledovat rozdílnost odpovědí dívek a chlapců. Zatímco u chlapců se objevovaly odpovědi, jako „*mít právo, znamená mít moc*“ ani jedna z dívek tuto variantu nevedla. Opačně tomu bylo u odpovědi „*mít právo znamená mít odpovědnost*“ kdy tuto možnost nevedl ani jeden chlapec, ale shodlo se na tom 12 dívek.

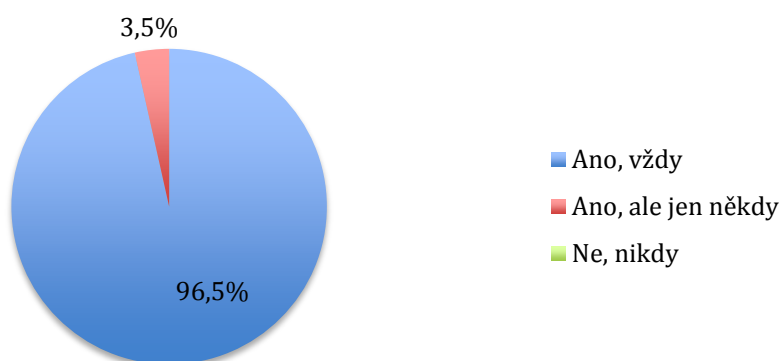
Otázka č. 9:

Myslíš, že máš právo vyjádřit svůj názor kdekoli a kdykoli?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano, vždy	97	97,00	96	96,00	193	96,5
Ano, někdy	3	3,00	4	4,00	7	3,5
Ne, nikdy	0	0,00	0	0,00	0	0,0
Celkem	100	100,00	100	100,0	200	100,0

Tabulka 8: Četnost odpovědi k otázce č. 9

Myslíš, že máš právo vyjádřit svůj názor kdekoli a kdykoli?



Graf 8: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 9

Jak je patrné z tabulky a grafu výše, výsledky jasně ukazují, že děti jsou si vědomy toho, že mohou otevřeně vyslovovat svůj názor. Rozdíl je pouze v tom, že 193 respondentů (96,5%) si myslí, že svůj názor mohou vyslovit vždy a 7 respondentů (3,5%) se domnívá, že svůj názor mohou dát najevo pouze někdy.

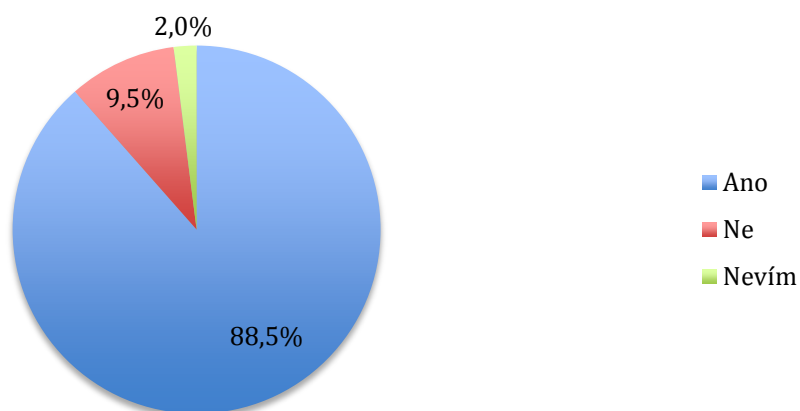
Otázka č. 10:

Myslíš, že všechny děti mají stejná práva? (včetně cizinců, národnostních menšin, tělesně či duševně postižených dětí.)

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	86	86.00	91	91.00	177	88.5
Ne	10	10.00	9	9.00	19	9.5
Nevím	4	4.00	0	0.00	4	2.0
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 9: Četnost odpovědí k otázce č. 10

Myslíš, že všechny děti mají stejná práva



Graf 9: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 10

Tabulka a graf č. 9 a 9a znázorňují, že celkem 177 (88,5%) respondentů z toho 5 (5%) chlapců více než dívek si myslí, že všechny děti mají stejná práva bez ohledu na národnost, etniku či postižení. 10 dívek a 9 chlapců (9,5%) z celkového počtu si nemyslí, že všechny děti mají stejná práva a 4 dívky (2%) neví.

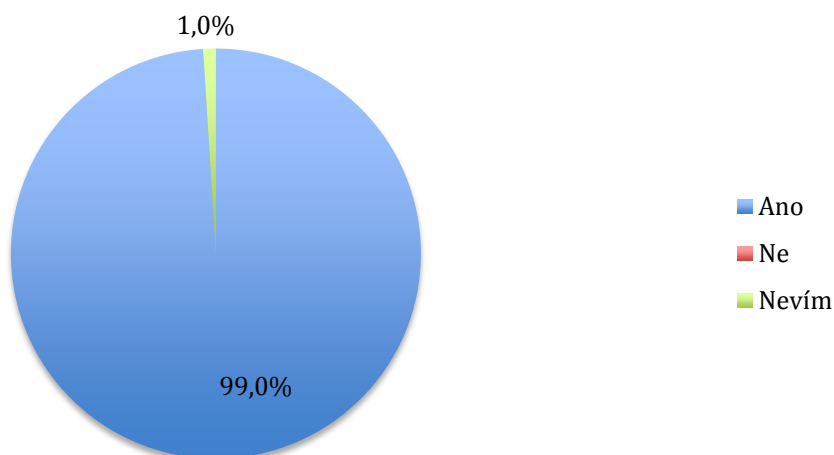
Otázka č. 11:

Myslíš, že je Úmluva o právech dítětem je důležitým dokumentem?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	98	98,00	100	100,0	198	99,0
Ne	0	0,00	0	0,00	0	0,0
Nevím	2	2,00	0	0,00	2	1,0
Celkem	100	100,00	100	100,00	200	100,0

Tabulka 10: Četnost odpovědí k otázce č. 11

Myslíš, že je Úmluva o právech dítěte důležitým dokumentem?



Graf 10: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 11

Výsledky zřetelně dokazují, že téměř všichni respondenti (99%) si myslí, že Úmluva o právech dítěte je důležitým dokumentem. Pouze 2 dívky (1%) odpověděly, že neví. Na doplňující otázku *Proč* děti většinou nedokázaly odpovědět a kolonku v dotazníku nevyplňovaly. Z pěti zmíněných odpovědí vyplynulo, že děti jsou si vědomy toho, že je Úmluva chrání a určuje jejich práva. Žádné dítě si nemyslí, že Úmluva není důležitá.

Otázka č. 12:

Setkal ses někdy s tím, že byla porušována či omezována tvá práva?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	1	1.00	0	0.00	1	0.5
Ne	99	99.00	100	100.00	199	99.5
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 11: Četnost odpovědí k otázce č. 12

Setkal ses někdy s tím, že byla porušována či omezována tvá práva?



Graf 11: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 12

Podle výzkumů byla porušena či omezena práva pouze 1 dívky (0,5%). Tato dívka však neuvedla ani kdy ani jak. Zbýlých 199 (99,5%) respondentů tedy uvádí, že nikdy nebyla žádným způsobem omezena či porušena jejich práva.

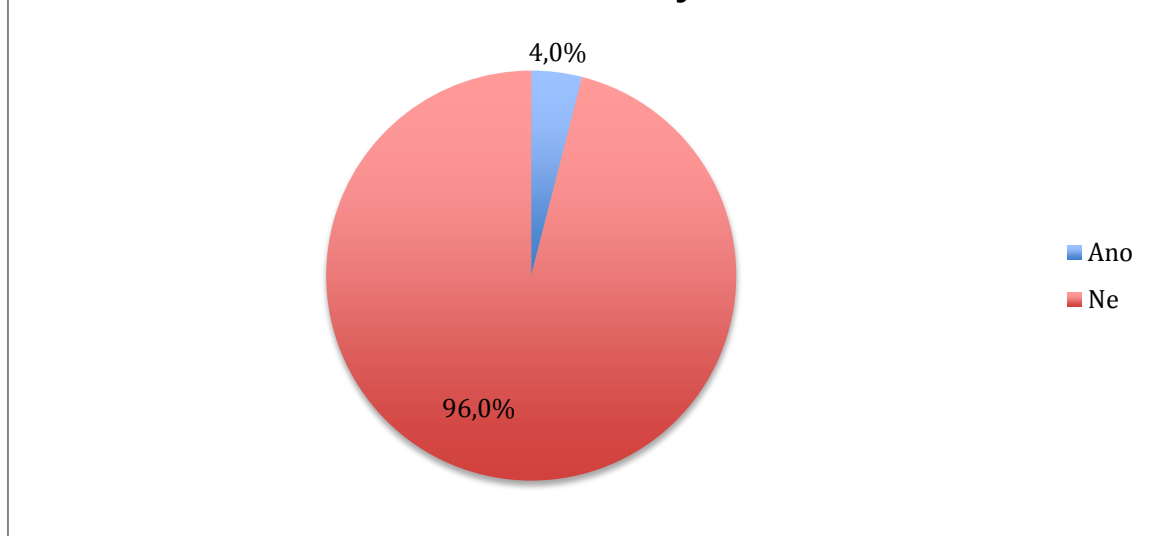
Otázka číslo 13:

Stalo se ti někdy, že si byl ty, nebo někdo z tvého okolí týrán?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	5	5.00	3	3.00	8	4.0
Ne	95	95.00	97	97.00	192	96.0
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 12: Četnost odpovědí k otázce č. 13

Stalo se ti někdy, že si byl ty, nebo někdo z tvého okolí týrán?



Graf 12: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 13

Tabulka a graf č. 12, 12a (viz příloha 13) dokazuje, že 5 dívek a 3 chlapci, celkem tedy 4% respondentů, má zkušenosti s nějakým druhem týrání. Všichni tito respondenti uvedli, že týrán byl někdo z jejich okolí, nikoli však oni sami. Zbýlých 192 (96%) respondentů se s týráním nikdy nesešlo.

Otázka č. 14:

Setkal ses někdy se šikanou ve svém okolí?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	9	9.00	20	20.00	29	14.5
Ne	91	91.00	80	80.00	171	85.5
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 13: Četnost odpovědí k otázce č. 14

Setkal ses někdy se šikanou ve svém okolí?



Graf 13: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 14

Výsledky dokazují, že celkem 29 respondentů (14,5%) v poměru 9 dívek a 20 chlapců se již ve svém okolí setkalo se šikanou, details však neuvádí. Je tedy patrné, že mezi chlapci se šikana vyskytuje více než mezi dívkami. (viz graf 13a - příloha 14)

Otázka č. 15:

Byl si někdy nabádán k trestnému činu?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	1	1.00	5	5.00	6	3.0
Ne	99	99.00	95	95.00	194	97.0
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 14: Četnost odpovědí k otázce č. 15



Graf 14: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 15

Na základě výzkumu můžeme s určitostí tvrdit, že valná většina, tedy 194 respondentů (97%), nebyla nikdy nabádána k trestnému činu. Mezi celkovým počtem dětí (3%), které již byly ke spáchání trestného činu určitým způsobem přemlouvány, bylo 5 chlapců a 1 dívka. Žádný z nich však neuvádí podrobnosti.

Otázka č. 16

Má někdo z tvého okolí právo tě sexuálně obtěžovat?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano, moje rodina, příbuzní	0	0.00	0	0.00	0	0.0
Ne, nikdo	95	95.00	83	83.00	178	89.0
Ano, můj přítel/přítelkyně	5	5.00	17	17.00	22	11.0
Někdo jiný	0	0.00	0	0.00	0	0.0
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 15: Četnost odpovědí k otázce č. 16



Graf 15: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 16

Z tabulky a grafu č. 15 a 15a (viz příloha 16) vyplývá, že 178 (89%) respondentů ví, že nikdo nemá právo je sexuálně obtěžovat. Zarážející je však zjištění, že 22 (11%) dětí si myslí, že jejich přítel/přítelkyně je může ze zákona sexuálně obtěžovat. Větší četnost odpovědí (17%) nalzáme u chlapců. Zde bych se však vzhledem k jejich věku přikláběla spíše k recesi.

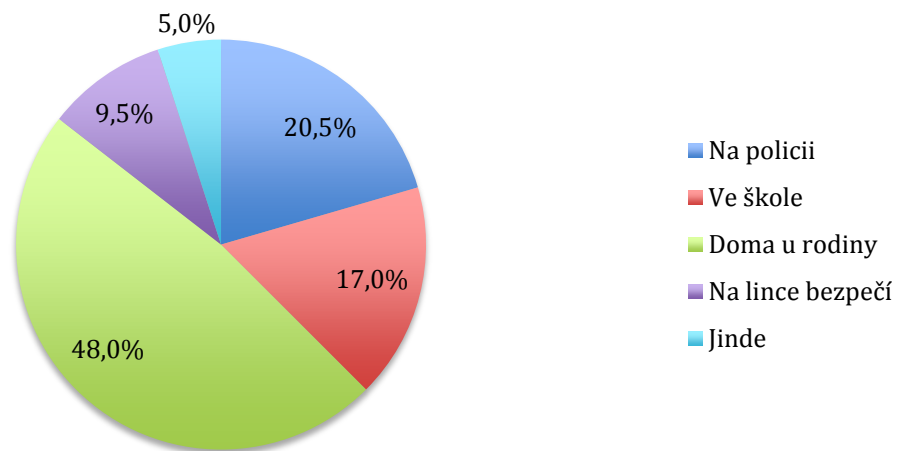
Otázka č. 17:

Kde by si hledal pomoc, kdyby tebe nebo tvého kamaráda někdo týral?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Na policii	11	11.00	30	30.00	41	20.5
Ve škole	28	28.00	6	6.00	34	17.0
Doma u rodiny	52	52.00	44	44.00	96	48.0
Na lince bezpečí	8	8.00	11	11.00	19	9.5
Jinde	1	1.00	9	9.00	10	5.0
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 16: Četnost odpovědí k otázce č. 17

Kde by si hledal pomoc, kdyby tebe nebo tvého kamaráda někdo týral?



Graf 16: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 17

Z výše uvedené tabulky a grafu je patrné, že většina dětí (48%) by v případě, kdyby je nebo jejich kamaráda někdo týral, hledalo pomoc u rodiny. Na policii by se pak obrátilo 41 (20,5%) respondentů, z toho 30 chlapců. Škole by se pak svěřilo 34 (17%) respondentů, z toho 28 by byly dívky. Na linku bezpečí by v tomto případě volalo 19 dětí (9,5%) a jinde by hledalo pomoc 10 dětí (5%). Jak si můžeme všimnout, prvotním útočištěm by jak pro většinu chlapců, tak pro většinu dívek byla rodina. Zajímavé je však zjištění, že chlapci by v tomto případě měli větší důvěru v policii, než ke škole, u dívek by to bylo obráceně.

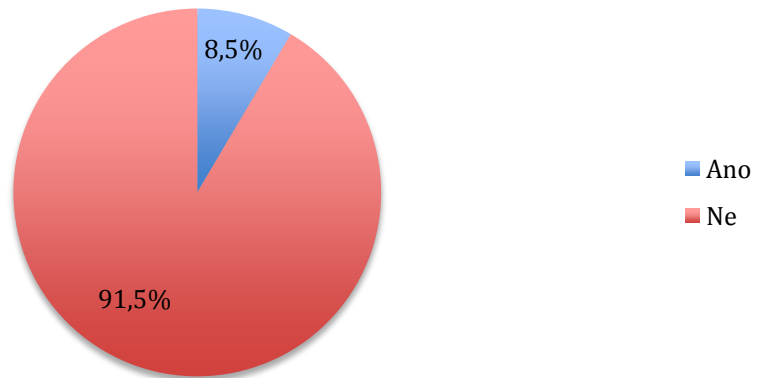
Otázka č. 18:

Znáš nějaké organizace, které se zabývají dětskými právy? (uved')

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Ano	13	13.00	4	4.00	17	8.5
Ne	87	87.00	96	96.00	183	91.5
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 17: Četnost odpovědí k otázce č. 18

Znáš nějaké organizace, které se zabývají dětskými právy?(uved')



Graf 17: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 18

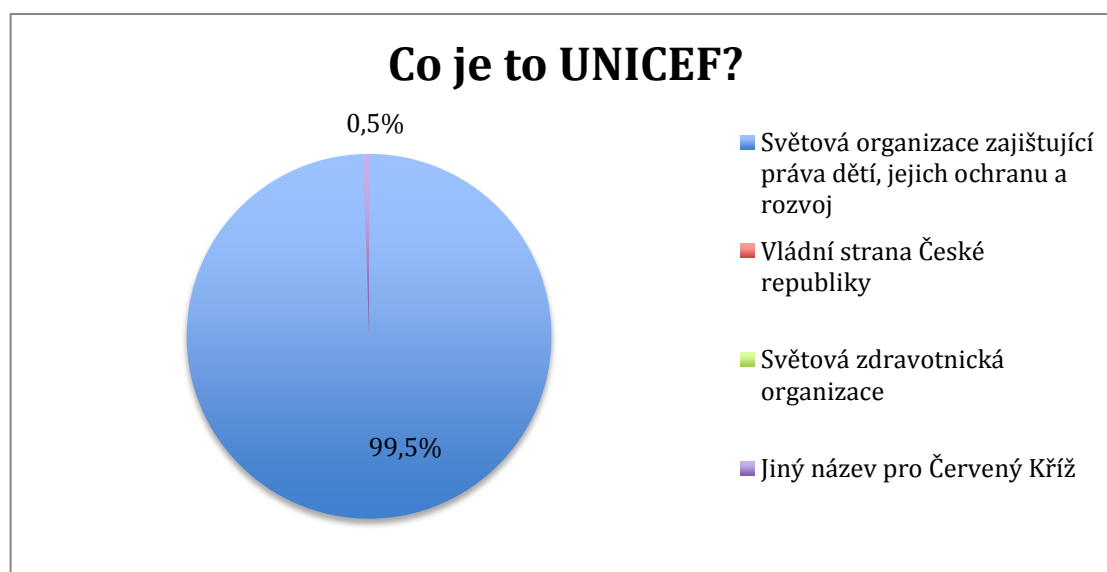
Výše uvedená tabulka a graf č. 17, 17a (viz příloha 18) jasně dokazuje, že 183 (91,5%) dětí nezná žádnou organizaci, která by se zabývala dětskými právy. Pouze 17 (8,5%) respondentů, z toho 13 dívek a 4 chlapci, jednoznačně prokazují znalost pouze jediné instituce a tou je UNICEF.

Otázka č. 19:

Co je to UNICEF?

Možnosti	Dívka		Chlapec		Celkem	
	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)	Absolutní četnost	Relativní četnost (%)
Světová organizace zajišťující práva dětí, jejich ochranu a rozvoj	99	99.00	100	100.00	199	99.5
Vládní strana České republiky	0	0.00	0	0.00	0	0.0
Světová zdravotnická organizace	0	0.00	0	0.00	0	0.0
Jiný název pro Červený Kříž	1	1.00	0	0.00	1	0.5
Celkem	100	100.00	100	100.00	200	100.0

Tabulka 18: Četnost odpovědi k otázce č. 19



Graf 18: Grafické vyjádření odpovědi na otázku č. 19

Z výše uvedených výsledků vyplývá, že s výjimkou 1 (0,5%) dívky, která si myslí, že UNICEF je jiný název pro Červený Kříž, všichni respondenti (99,5%) správně uvedli, že UNICEF je světová organizací zajišťující práva dětí, jejich ochranu a rozvoj.

9.6 Shrnutí

Jelikož jsem prováděla pouze průzkum dané oblasti a nikoli řádný výzkum, nebyly stanoveny žádné předběžné hypotézy, které by se měli potvrdit nebo vyvrátit. Výsledky v některých oblastech byly však více jak zářející.

To, zda děti bydlí na vesnici či ve městě, stejně jako jestli bydlí v rodině (úplné, neúplné atd.) nebo ústavu, může na jejich právní povědomí značný vliv z hlediska výchovy, prvotní socializace a vštěpování hodnot.

Otázky 4-11 byly zaměřeny na zkoumání míry právního povědomí u dětí a zároveň byly zjišťovány znalosti o Úmluvě. To, že děti jsou dostatečně obeznámeny s důležitostí, obsahem a předmětem Úmluvy vyplývá z otázek č. 4, 7, 9 a 11. Polovina dotazovaných se s Úmluvou poprvé setkala ve škole, což je z hlediska naplňování RVP věci pozitivní, ale podle mého názoru, by měli být děti poprvé informovány o Úmluvě v domácím prostředí. Na toto povědomí by pak měla navazovat škola, která by ho hlouběji rozvíjela a doplňovala. Za negativní považuji i to, že 9,5 procenta dětí se domnívá, že děti jiného etnika či děti postižené mají odlišná práva a tím se liší. Děti by jednomyslně měli být vychovávány k přesvědčení, že všichni lidé na celém světě jsou si rovni. Jakékoli znehodnocování druhého člověka by pak mohlo vést k šikaně nebo rasismu. Velmi zajímavé je dětské pojetí (chápání) práva. Převážná většina dětí si myslí, že mít právo znamená, že si mohou dělat, co chtějí. Toto považuji za hrubý nedostatek z hlediska znalosti právní problematiky. Zajímavé je také sledovat rozdílnost chápání práva u dívek a chlapců. Dívky si pojem právo spojují se zodpovědností, zatímco chlapci jsou přesvědčeni, že právo jim zaručuje mít moc a peníze. Podle toho usuzuji, že dívky jsou schopny hlubšího abstraktního myšlení a pojmy jako právo a zodpovědnost většinou dokážou vysvětlit a definovat lépe než chlapci.

Otázky 12 - 16 se snaží zjistit, jak se děti orientují v dětských právech a jaké mají zkušenosti s jejich porušováním. Z průzkumu vyplývá, že se děti s porušováním či omezováním práv ve svém okolí setkaly jen ojediněle. Nejvíce dětí přiznává, že mělo doposud největší problém s šikanou, v tomto případě jasně převyšují chlapci nad dívkami. (viz otázka č. 13)

Podle otázek 17 - 19 jsem se snažila zjistit, jaké znalosti mají děti v oblasti pomocných organizací, tedy kam by se obrátily pro pomoc v případě, že by byla porušována jejich práva. Výsledky, které jsem v této sekci získala, byly pro mne velmi zářející. Nejdříve mne velmi udivilo, že pouhá polovina dotazovaných by se v případě porušování práv obrátila na rodinu.

Což jasně vypovídá o tom, že důvěra dětí v rodinné prostředí je podprůměrná (viz otázka č. 17). Stejně tak jsem předpokládala, že respondenti budou mít větší oporu ve škole, kde je jim v takových případech k dispozici školní poradce. Této varianty by však využilo pouze 17% dotazovaných. O 3% více dětí by se obrátilo spíše na policii, tedy by se raději svěřily člověku, kterého neznají. Dalším zarážejícím úkazem pro mě bylo zjištění, že valná většina dětí nebyla schopna napsat žádnou organizaci, která by se zabývala dětskými právy. Jak vyplynulo z dotazu č. 18, jen 8,5% dětí si dokázalo vybavit pouze jedinou organizaci a tou byla UNICEF. Žádnou jinou organizaci neuvedly. Do kontrastu tohoto zjištění se však dostává fakt, že s výjimkou jedné dívky všichni žáci správně dokázali odpovědět na to, co je to UNICEF a jaká je jeho náplň.

Na základě dosažených výsledků bych právní povědomí u dětí označila jako průměrné, orientaci v oblasti dětských práv pak za velmi dobrou a znalost právních institucí za zcela podprůměrnou. Pokud bychom měli porovnávat dívky a chlapce. Je nutné podotknout, že z hlediska vědomostí a uceleného názoru na tom byly lépe dívky. U chlapců pak můžeme konstatovat, že mají větší zkušenost s porušováním či omezováním práv.

ZÁVĚR

Cílem mé práce bylo seznámit čtenáře s Úmluvou o právech dítěte, zjistit míru právního povědomí dětí, jejich orientaci v oblasti práv a znalost příslušných organizací. Po zkompletování své práci si dovoluji tvrdit, že povědomí dětí o Úmluvě o právech dítěte je lehce nadprůměrné. Existují však oblasti, ve kterých mají děti značné nedostatky. Vzhledem k uvedeným cílům můžeme hovořit o oblasti, která se vztahuje na znalosti pomocných organizací. Detailněji jsem závěry jednotlivých cílů rozvedla v předchozí kapitole. V závěru bych se tedy chtěla věnovat spíše příležitostným doporučením pro praxi.

Každé dítě by mělo být obeznámeno se svými právy (tedy s Úmluvou), mělo by je umět aplikovat v každodenním životě a zároveň také vědět, kam se v případě nouze obrátit. Aby toto mohlo být rozvíjeno je nutné s dítětem pracovat. Za činitele, který má prvotní vliv na socializaci a utváření povědomí jedince, považuji rodinu. Právě ta by měla vštěpovat dítěti základní normy a hodnoty. Pomocí výchovy by měla jasně stanovit mantinely, vysvětlit jasný rozdíl mezi dobrem a zlem. Na tyto znalosti by pak měla navazovat škola, popřípadě zájmová činnost dítěte. Měla by dále rozvíjet tyto znalosti ve vědomosti a tím i vytvářet popřípadě prohlubovat abstraktní myšlení dítěte. Podle osnov RVP (Rámcový vzdělávací program) by žáci devátých tříd neměly mít problém vysvětlit pojmy jako je právo, diskriminace, odpovědnost či morálka. Měli by již vycházet ze základních poznatků o vzniku, obsahu a principech Úmluvy. Měly by vědět, že právě tento dokument vznikl proto, aby je chránil.

Jako doporučení pro praxi bych navrhovala dětské besídky, kroužky, projekty a soutěže, které by byly zaměřeny pouze na tuto problematiku a to již v raném věku dítěte. Protože právě v této fázi můžeme povědomí dítěte ještě značně ovlivnit. Největší důraz bych kladla na školy a školská zařízení. Ve své práci zmiňuji projekty, které se povědomím o Úmluvě o právech dítěte zabývaly. Pravdou však je, že v současné době neexistuje žádný projekt, který by na tuto tematiku navázal a dále tak povědomí o Úmluvě o právech dítěte rozvíjel. Toto považuji za velký nedostatek. Měli bychom si totiž uvědomit, že ve většině případů se děti nemohou samy bránit a právě vědomí toho, že ačkoli nejsou dospělý, mají také svá práva, jim může zachránit život.

SEZNAM ZKRATEK

atd.	a tak dále
DCI	Sdružení zastánců dětských práv
FOD	Fond Ohrožených dětí
HELCOM	Český helsinský výbor
IEA	Mezinárodní asociace pro hodnocení výsledků vzdělávání
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
OSN	Organizace Spojených národů
RVP	Rámcový vzdělávací program
Úmluva	Mezinárodní Úmluva o právech dítěte
UNICEF	Dětský fond Organizace spojených národů
viz	více (vidět)

SEZNAM PRAMENŮ A POUŽITÉ LITERATURY

Monografické publikace

Ahoj *Úmluvo*. Praha: Parta, 2001. 34 s. ISBN 80-8598-991-3. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/publikace/umluva/>

BŮŽEK, Antonín a Jan MICHALÍK. *Informatorium (nejen) o právech dítěte se zřetelem k otázkám výchovy a vzdělání*. 1. vyd. Olomouc: Vydavatelství UP Olomouc, 2000. 170 s. ISBN 80-244-0054-5.

BŮŽEK, Antonín. Úmluva o právech dítěte z pohledu století dítěte. *Vychovávatel'*. 2010, roč. 58, č. 5, s. 7-14. ISSN 0139-6919.

DAVID, Roman. Práva dítěte: Úmluva o právech dítěte a její charakteristika, Mezinárodní ochrana práv dítěte a některé další dokumenty, Rodina a základy rodinného práva). Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1999. 175 s. ISBN 8071820768.

DE MAUSE, Lloyd. *The history of childhood*. Northvale: Jason Aronson Inc., 1995. 450 s. ISBN 1-56821-551-7.

KOLAŘÍK, Ivan. *Dětská práva, právní povědomí, participace dětí a sociální služby*. České Budějovice: Jihočeský inzerť express, 2001. 220 s. ISBN 80-7040-531-7.

KŘEŠŤAN, Jan. *Úmluva o právech dítěte a její naplňování v pedagogické praxi*. Praha, 2008. 68 s. Diplomová práce. Univerzita Jana Ámose Komenského.

MATOUŠEK, Oldřich. *Rodina jako instituce a vztahová síť*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2003. 161 s. ISBN 80-8642-919-9.

MOROZOVÁ, Simona. *Práva dětí z pohledu z pohledu dětí a dospělých*. Olomouc, 2010. 118 s. Diplomová práce. Univerzita Palackého v Olomouci. Vedoucí práce Mgr. Dagmar Pitnerová, Ph.D.

RABUŠIC, Ladislav. *Česká společnost stárne*. Brno: Georgetown. ISBN 80-2101-155-6.

STAŠOVÁ, Leona. *Rodina jako výchovný a socializační činitel*. Brno: Nakladatelství Paido, 2001. 199 s. ISBN 80-7315-004-2.

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie*. Praha: Portál, 2000. 522 s. ISBN 8071783080.

VALTEROVÁ, Eliška, Jan PRŮCHA a Jaroslav MAREŠ. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. 400 s. ISBN 978-80-7367-647-6.

Legislativní dokumenty:

Česko. Mezinárodní smlouva č. 45 Sdělení ministerstva zahraničních věcí ze dne 7. května 2003 o přijetí Opčního protokolu k Úmluvě o právech dítěte o zapojování dětí do ozbrojených konfliktů. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká Republika*. 2003, částka 26, 1041- 1056. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2003/sb026-03m.pdf>

Česko. Vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 120 ze dne 10 května 1976 o Mezinárodním paktu a o občanských a politických právech a Mezinárodním paktu o hospodářských, sociálních a kulturních právech. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 2009, částka 23, s. 570-584. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1976/sb23_76.pdf

22, 502- 512. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008> Česko. Zákon č. 104 Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí ze dne 6. února 1991 o přijetí Úmluvy o právech dítěte. In: *Sbírka mezinárodních smluv, Česká Republika*. 1991, částka </sbirka/1991/sb022-91.pdf>

Česko. Zákon č. 218 ze dne 25 června 2003 o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže). In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 2003, částka 79, s. 4030-4052. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/2003/sb079-03.pdf>

Česko. Zákon č. 359 ze dne 9. prosince 1999 o sociálně právní ochraně dětí. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 1999, částka 111, s. 7662-7681. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/sb111-99.pdf>

Česko. Zákon č. 36 ze dne 23. února 1999 Sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí České republiky za člena Organizace spojených národů, o změnách článku 109 a článku 61 Charty Organizace spojených národů a o opravě vyhlášky ministra zahraničních věcí č. 30/1947 Sb. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 1999, částka 14. Dostupné z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1999/sb014-99.pdf>

Česko. Zákon č. 40 ze dne 26. února 1964 Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 1964, částka 19, s. 1-248. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/sbirka/1964/sb19-64.pdf>

Česko. Zákon č. 40 ze dne 8. ledna 2009 Trestní zákoník. In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*. 2009, částka 11, 354- 464. Dostupné také z: <http://aplikace.mvcr.cz/archiv2009/sbirka/2009/sb011-%202009-1.pdf>

Česko. Zákon č. 561 ze dne 24. září 2004 o předškolním, základním středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). In: *Sbírka zákonů, Česká Republika*, 2004, 190, s. 10262-10324. Dostupné také z: http://aplikace.mvcr.cz/sbirkazakonu/SearchResult.aspx?q=561/2004&typeLaw=zakon&wha=Cislo_zakona_smlouvy.

Další zdroje

Amnesty International: Amnesty international v České republice. *Amnesty.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.amnesty.cz/page/amnesty-ceska-republika/>

Amnesty International: About Amnesty. *Amnesty.org* [online]. 2012 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.amnesty.org/en/who-we-are/about-amnesty-international>

Asociace televizních organizací. In: *Ato.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.ato.cz/tv-vyzkum/doplňkove-vyzkumy-projektu/lss-deti-vyzkum-zivotniho-stylu-deti>

Bílý kruh bezpečí: Poslání a činnost. *bkb.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.bkb.cz/o-nas/poslani-a-cinnost/>

BUZKOVÁ, Eliška. *Základní principy Úmluvy o právech dítěte a problémy jejich aplikace* [online]. Zlín, 2005 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://dspace.k.utb.cz/handle/10563/455>. Bakalářská práce. Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně.

Česká rada dětí a mládeže [online]. 1999- 2012 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/>

Český helsinský výbor: O nás. *Helcom.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.helcom.cz/view.php?cisloclanku=2004110301>

Český výbor pro Unicef [online]. 2010 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.unicef.cz/index.php?pg=2&id=23&zp=1>

Defence for children international. *Defenceforchildren.org* [online]. 2009 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.defenceforchildren.org/>

Dětská práva. *Detskaprava.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: www.detskaprava.cz/pedagog/opravech_etapy.asp

Dětská práva. In: *Iuplněk.eu* [online]. 2011 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://www.iuplněk.eu/news/detska-prava/>

DUNOVSKÝ, Jiří. Úmluva o právech dítěte OSN a jeho ochrana v ČR podle hodnocení Výboru OSN pro práva dětí. In: *Sborník z kongresu Pardubice 2003* [online]. 2003 [cit. 2012-05-31]. Dostupné z: <http://www.planovanirodiny.cz/view.php?cisloclanku=2006011202>

FATRDLOVA, Martina. *Proměny dětství očima žijících generací* [online]. Pardubice, 2007[cit. 2012 06 04]. Dostupné z: http://dspace.upce.cz/bitstream/10195/30111/1/Fatrdlova_M_Promeny%20detstvi_ML_2008.pdf. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce prof. PhDr. Milena Lenderová, CSc.

Fond ohrožených dětí: Základní informace. *Fod.cz* [online]. 2004 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.fod.cz/informace.htm>

Informační centrum OSN v Praze: O OSN. *Osn.cz* [online]. 2005 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.osn.cz/system-osn/o-osn/>

Legislativní pravidla. In: *Vlada.cz* [online]. 2009-2012 [cit. 2012-06-24]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/lrv/dokumenty/legislativni-pravidla-vlady-91209/>

Mami, tati, znáš má práva? [online]. 2008[cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://www.crdm.cz/download/publikace/mami-tati-prava-web.pdf>

Miss panenka [online]. 2011 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://misspanenka.cz/miss-internet>

MSM 121100001 - Výzkum právního povědomí a pojetí práva u českých dětí školního věku (1999-2001, MSM). In: *Informační systém výzkumu, experimentálního vývoje a inovací* [online]. 2001 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://www.isvav.cz/researchPlanDetail.do?rowId=MSM+121100001>

Nadace Naše dítě: O nadaci. *Nasedite.cz* [online]. 2009 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.nasedite.cz/webmagazine/kategorie.asp?idk=177>

Obhajoba 4. a 5. periodické zprávy ČR o plnění Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání. In: *Vlada.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-05-31]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/ppov/zmocnenec-vlady-pro-lidska-prava/aktuality/obhajoba-4--a-5--periodicke-zpravy-cr-o-plneni-umluv-proti-muceni-a-jinemu-krutemu--nelidskemu-ci-ponizujicimu-zachazeni-nebo-trestani-v--95657/>

Obsah a postavení předmětu Právo: Právní řád. In: *Muni.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-06-01]. Dostupné z: <http://www.fi.muni.cz/~smid/bibs-BALBM.html>

Povědomí o dětských právech jako prevence psychického týrání. In: *Zkola.cz* [online]. 2010 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://www.zkola.cz/zkedu/rodiceaverejnost/socialnepatologickejevyajejichprevence/tyranizneuzivaniazanezbavaniidospelych/psychicketyranizneuzivaniazanezbavani/prevencepsychickehotyraniazanezbavani/12873.aspx>

Práva dětí [online]. 2010 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: http://www.studentsummit.cz/data/1290603306807BRG_HRC_2010_1.pdf

Právní povědomí dětí z dětských domovů se školou (bývalých výchovných ústavů). *KONTAKT: Odborný a vědecký časopis pro zdravotně sociální otázky* [online]. 2005, 1-2 [cit. 2012-06-25]. Dostupné z: <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/kontakt/clanky/1-2~2005/272-pravni-povedomi-deti-z-detskych-domovu-se-skolou-%28byvalych-vychovnych-ustavu%29>

Sdružení zastánců dětských práv ČR: Základní body činnosti DCI CZ. *Dcicz.org* [online]. 2012 [cit. 2012-06-03]. Dostupné z: <http://www.dcicz.org/section.php?sectname=uvod&subsect=dcicz&view=cinnost>

Slabikář dětských práv. *Rozhlas.cz* [online]. 2003 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: http://www.rozhlas.cz/spektrum/zabava/_zprava/97343

SOS dětské vesničky: Naše činnost. *Sos-vesnicky.cz* [online]. 2012 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: <http://www.sos-vesnicky.cz/nase-cinnost/>

Škola dětských práv. *Učitelské noviny* [online]. 2003, č. 03 [cit. 2012-06-04]. Dostupné z: <http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=2616&PHPSESSID=0f25f5ca140cecb2f5e2a53fa17d088d>

Úmluva o právech dítěte *Vlada.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>

Úmluva o právech dítěte. In: *Detskaprava.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.detskaprava.cz/organizace-na-ochranu-deti/msmt-a-detska-prava>

Úmluva o právech dítěte. In: *Vlada.cz* [online]. 2011 [cit. 2012-05-29]. Dostupné z: <http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/rlp/dokumenty/zpravy-plneni-mezin-umluv/umluva-o-pravech-ditete-42656/>

Unicef- press centre: Anthony Lake – Executive Director. *Unicef.org* [online]. 2012 [cit. 2012-06-02]. Dostupné z: http://www.unicef.org/media/media_53427.html

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1: Četnost odpovědí na otázku č. 2	39
Tabulka 2: Četnost odpovědí k otázce č. 3	40
Tabulka 3: Četnost odpovědí k otázce č. 4	41
Tabulka 4: Četnost odpovědí otázky č. 5	42
Tabulka 5: Četnost odpovědí k otázce č. 6	43
Tabulka 6: Četnost odpovědí k otázce č. 7	44
Tabulka 7: Četnost odpovědí k otázce č. 8	45
Tabulka 8: Četnost odpovědí k otázce č. 9	46
Tabulka 9: Četnost odpovědí k otázce č. 10	47
Tabulka 10: Četnost odpovědí k otázce č. 11	48
Tabulka 11: Četnost odpovědí k otázce č. 12	49
Tabulka 12: Četnost odpovědí k otázce č. 13	50
Tabulka 13: Četnost odpovědí k otázce č. 14	51
Tabulka 14: Četnost odpovědí k otázce č. 15	52
Tabulka 15: Četnost odpovědí k otázce č. 16	53
Tabulka 16: Četnost odpovědí k otázce č. 17	54
Tabulka 17: Četnost odpovědí k otázce č. 18	55
Tabulka 18: Četnost odpovědí k otázce č. 19	57

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1: grafické vyjádření odpovědí k otázce č. 2	39
Graf 2: Grafické vyjádření odpovědí k otázce č. 3	40
Graf 3: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 4.....	41
Graf 4: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 5.....	42
Graf 5: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 6.....	43
Graf 6: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 7.....	44
Graf 7: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 8.....	46
Graf 8: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 9.....	47
Graf 9: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 10.....	48
Graf 10: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 11.....	49
Graf 11: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 12.....	50
Graf 12: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 13.....	51
Graf 13: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 14.....	52
Graf 14: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 15.....	53
Graf 15: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 16.....	54
Graf 16: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 17.....	55
Graf 17: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 18.....	56
Graf 18: Grafické vyjádření odpovědí na otázku č. 19.....	57

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1: Dotazník	72
Příloha 2: Graf č. 1a	76
Příloha 3: Graf č. 2a	76
Příloha 4: Graf č. 3a	77
Příloha 5: Graf č. 4a	77
Příloha 6: Graf č. 5a	78
Příloha 7: Graf č. 6a	78
Příloha 8: Graf č. 7a	79
Příloha 9: Graf č. 8a	80
Příloha 10: Graf č. 9a	80
Příloha 11: Graf č. 10a	81
Příloha 12: Graf č. 11a	81
Příloha 13: Graf č. 12a	82
Příloha 14: Graf č. 13a	82
Příloha 15: Graf č. 14a	83
Příloha 16: Graf č. 15a	83
Příloha 17: Graf č. 16a	84
Příloha 18: Graf č. 17a	84

Příloha 1: Dotazník

Dotazník

Vážená žákyně/ vážený žáku,

jmenuji se Klára Mandíková a studuji obor Pedagogika – Veřejná správa na Pedagogické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci.

Obracím se na Vás s žádostí o vyplnění dotazníku, jehož cílem je zjistit, jestli mají děti povědomí o Úmluvě o právech dítěte.

Dotazník je anonymní, proto ho nepodepisuj. Vždy zakřížkuj odpověď, která je podle tebe správná, u některých otázek je nutné, aby si uvedl svůj názor (popřípadě zkušenost). Výsledky uvidím pouze já a budou zpracovány v mé bakalářské práci.

Děkuji za spolupráci.

Klára Mandíková

1) Jsem

- a) chlapec b) dívka

2) Bydlím

- a) na vesnici b) ve městě

3) Žiji

- a) s jedním rodičem
b) s oběma rodiči
c) s někým jiným (vypiš s kým) _____
d) v ústavu, dětském domově

4) Co podle tebe obsahuje Úmluva?

- a) práva dětí
b) práva dospělých
c) práva všech

5) Kdy vznikla Úmluva o právech dítěte?

- a) v 18. století
- b) v 19. století
- c) v 20. století
- d) v 21. století

6) Kde si poprvé slyšel o Úmluvě o právech dítěte?

- a) ve škole
- b) doma
- c) v televizi, na internetu
- d) od kamaráda
- e) jinde, uveď _____

7) Za dítě je podle Úmluvy o právech dítěte považována osoba

- a) do 15 let věku
- b) do 18 let věku
- c) do 21 let věku

8) Co podle tebe znamená mít právo?

9) Myslíš, že máš právo vyjádřit svůj názor kdekoli a kdykoli?

- a) ano, vždy
- b) ano, ale jen někdy
- c) ne, nikdy

10) Myslíš, že všechny děti mají stejná práva? (včetně cizinců, národnostních menšin, tělesně či duševně postižených dětí)

- a) ano
- b) ne
- c) nevím

11) Myslíš, že je Úmluva o právech dítěte důležitým dokumentem pro děti a proč?

12) Setkal ses někdy s tím, že byla porušována či omezována tvá práva?

- a) ano, uveď _____
- b) ne

13) Stalo se ti někdy, že si byl ty, nebo někdo z tvého okolí týrán?

- a) ano, uveď _____
- b) ne

14) 15. Setkal ses někdy se šikanou ve tvém okolí?

- a) ano, uveď _____
- b) ne

15) Byl si někdy nabádán k trestnému činu?

- a) ano, vysvětli _____
- b) ne

16) Má někdo z tvého okolí právo tě sexuálně obtěžovat?

- a) ano, moje rodina, příbuzní
- b) ne, nikdo
- c) ano, můj přítel/přítelkyně
- d) někdo jiný, uveď _____

17) Kde by si hledal pomoc, kdyby tebe nebo tvého kamaráda někdo týral?

- a) na policii
- b) ve škole
- c) doma u rodiny
- d) na lince bezpečí
- e) jinde, uveď _____

18) Znáš nějaké organizace, které se zabývají dětskými právy?

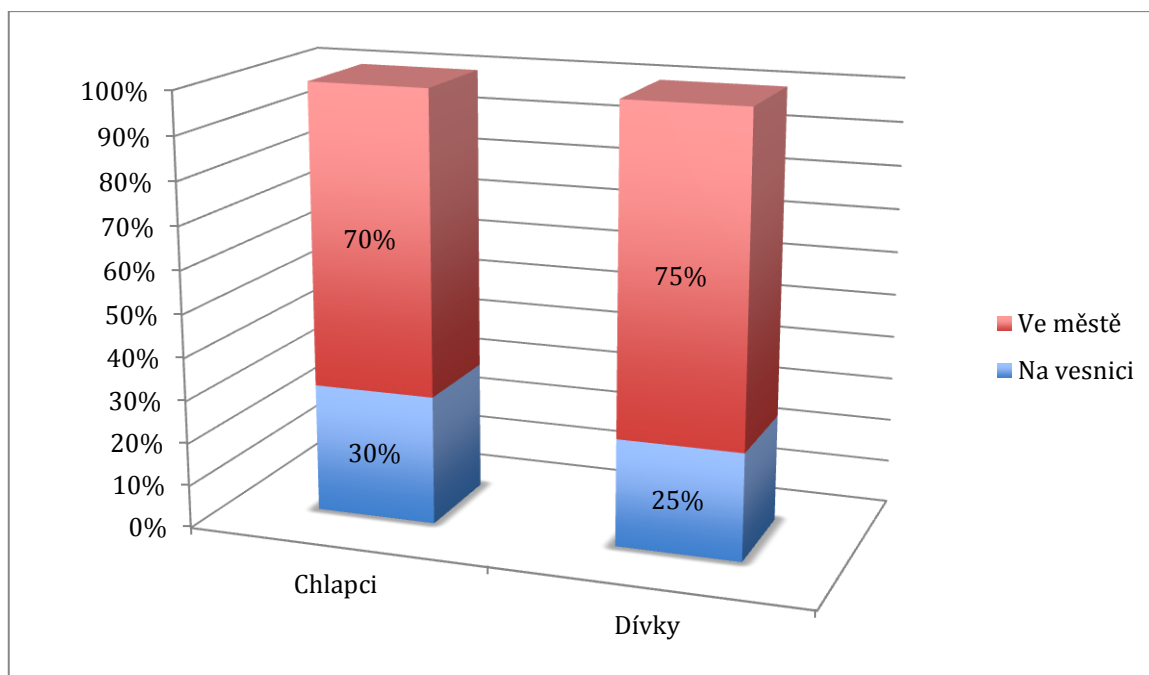
- a) ano, uveď _____
- b) ne

19) Co je to Unicef

- a) světová organizace zajišťující práva dětí, jejich ochranu a rozvoj
- b) vládní strana České Republiky
- c) světová zdravotnická organizace
- d) jiný název pro Červený Kříž

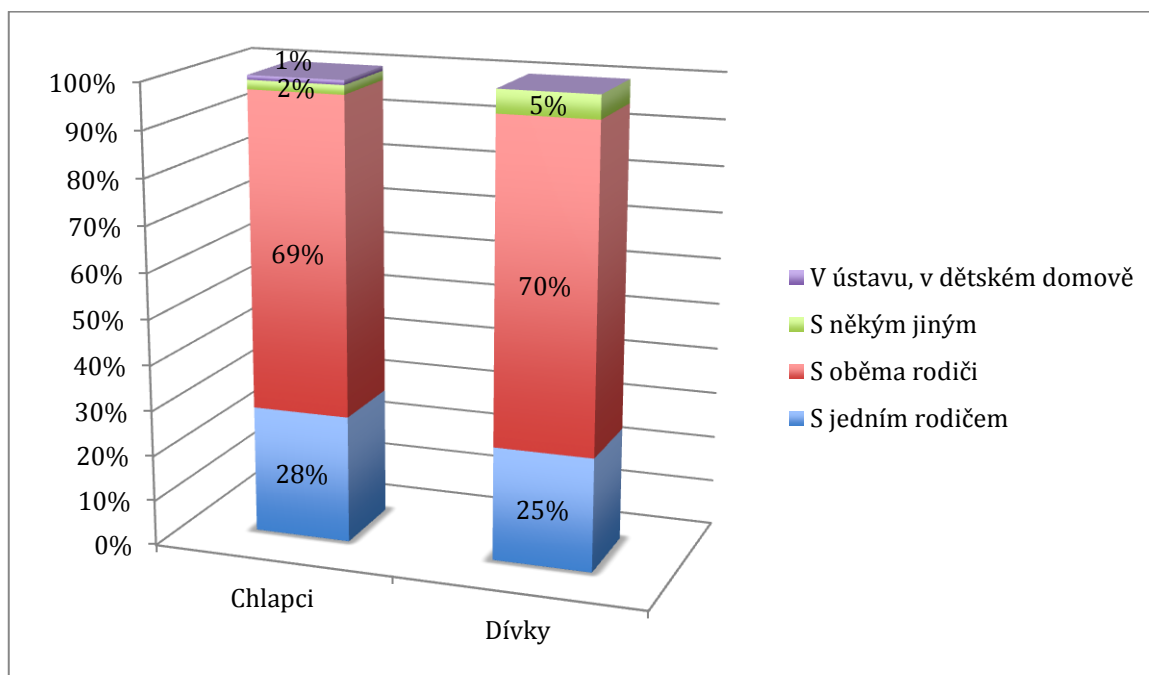
Příloha 2: Graf č. 1a

Graf č. 1a k otázce č. 2



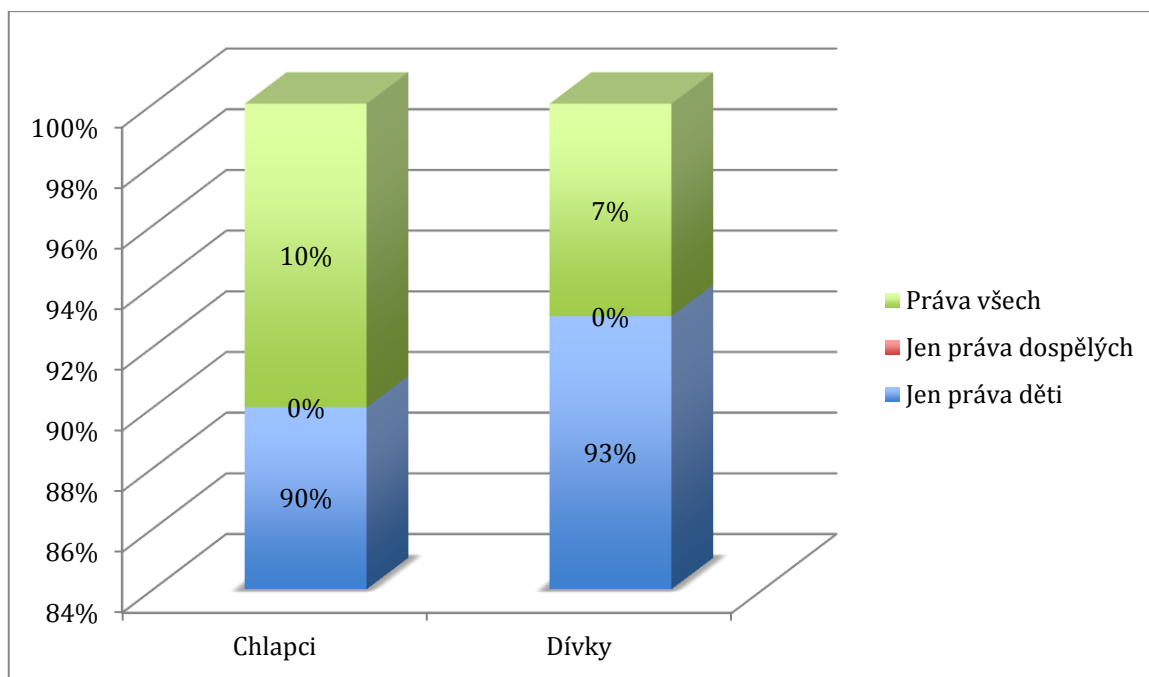
Příloha 3: Graf č. 2a

Graf č. 2a k otázce č. 3



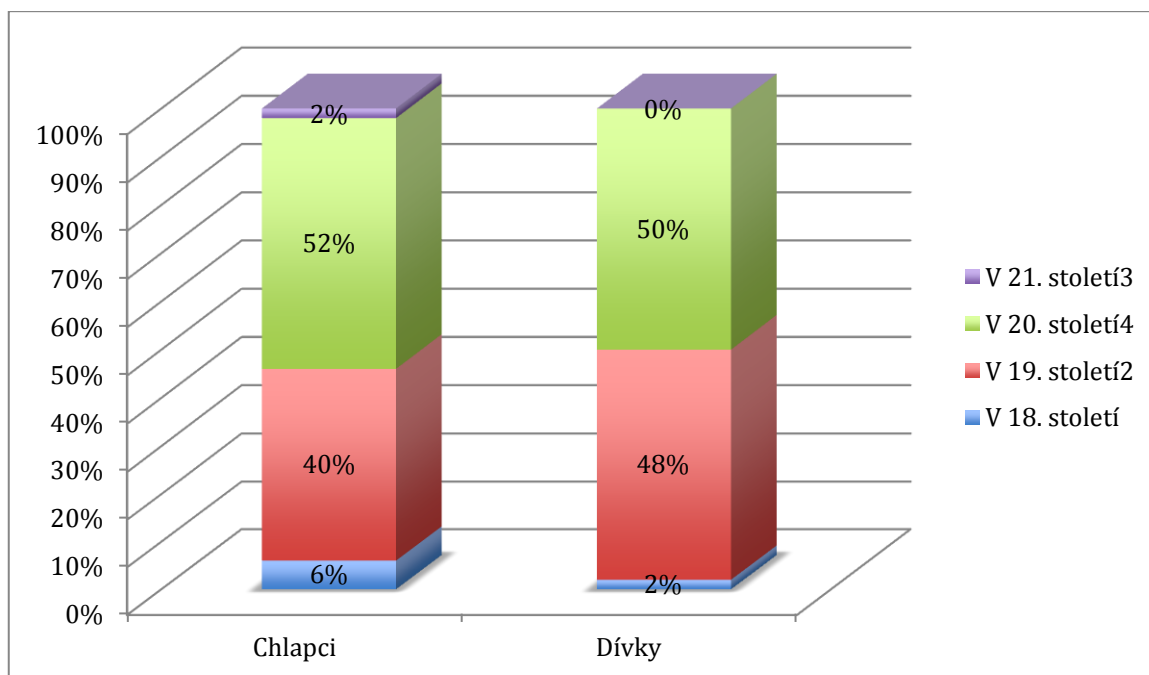
Příloha 4: Graf č. 3a

Graf č. 3a k otázce č. 4



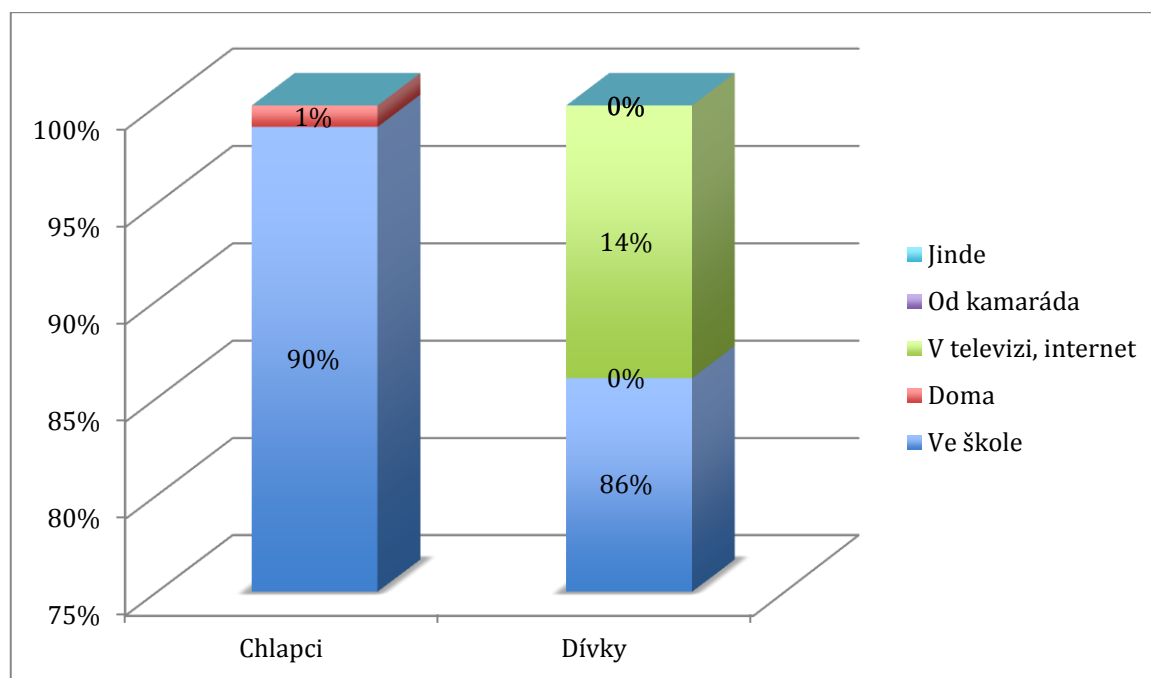
Příloha 5: Graf č. 4a

Graf č. 4a k otázce č. 5



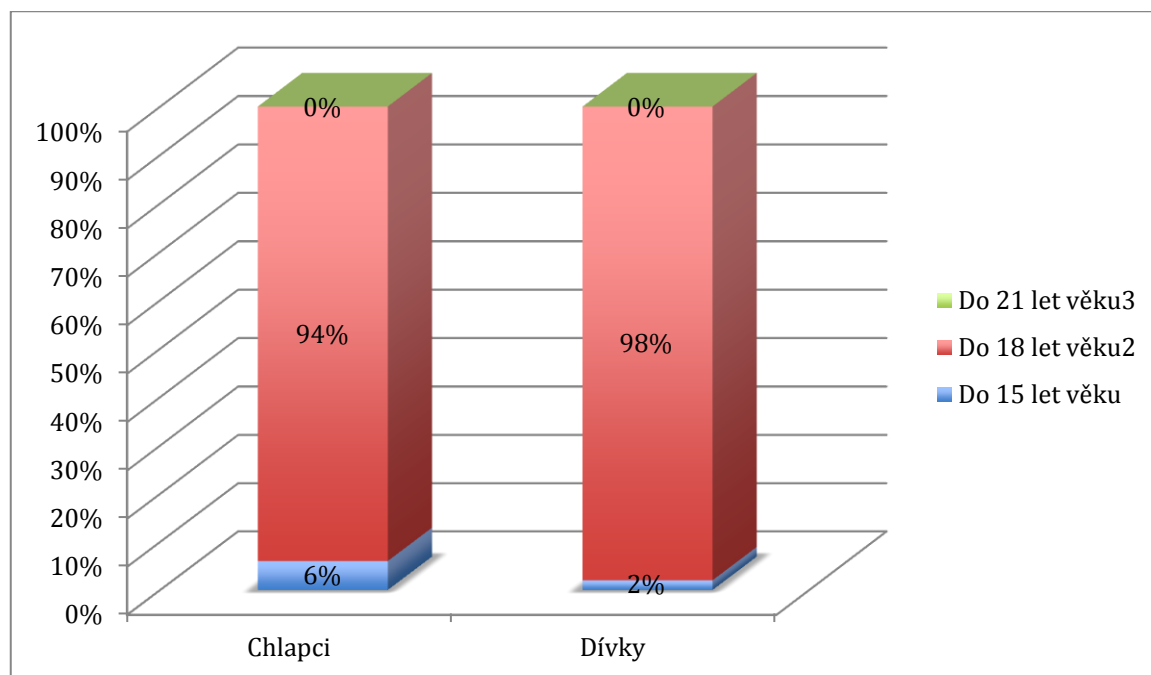
Příloha 6: Graf č. 5a

Graf č. 5a k otázce č. 6



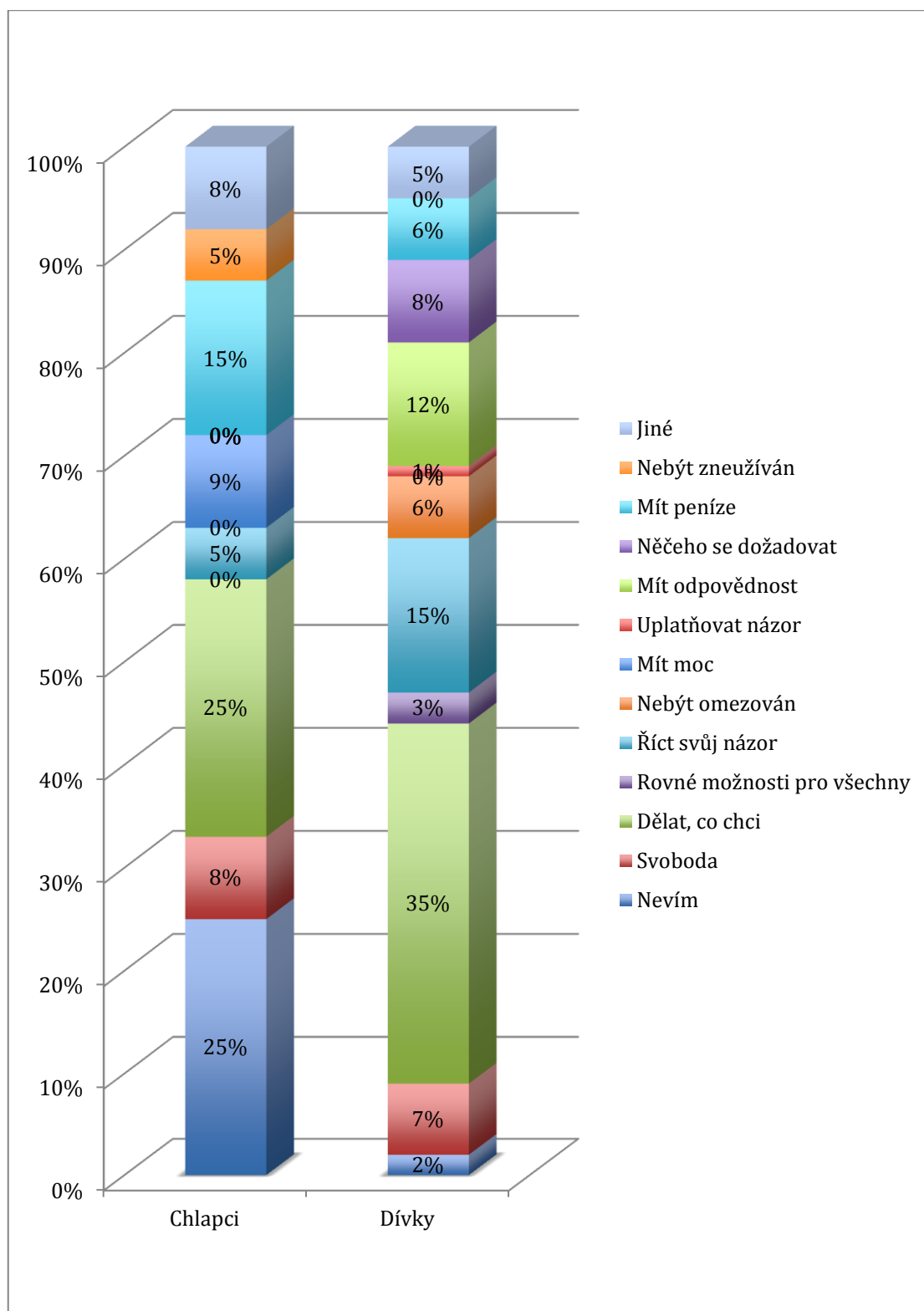
Příloha 7: Graf č. 6a

Graf č. 6a k otázce č. 7



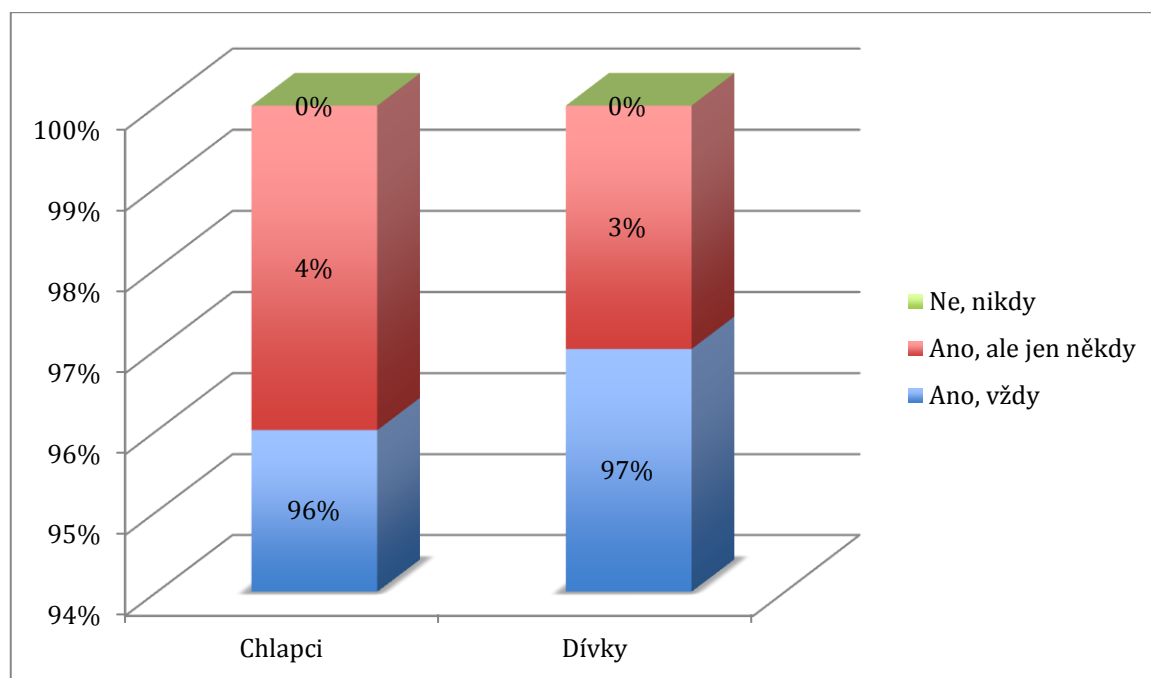
Příloha 8: Graf č. 7a

Graf č. 7a k otázce č. 8



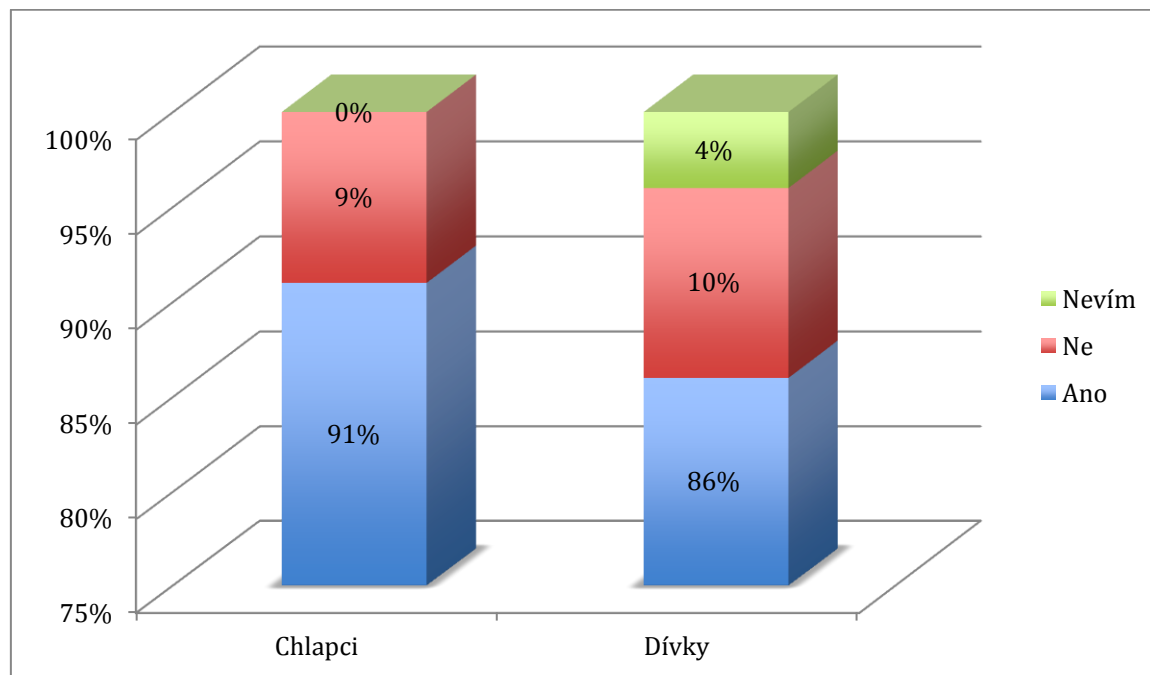
Příloha 9: Graf č. 8a

Graf č. 4a k otázce č. 5



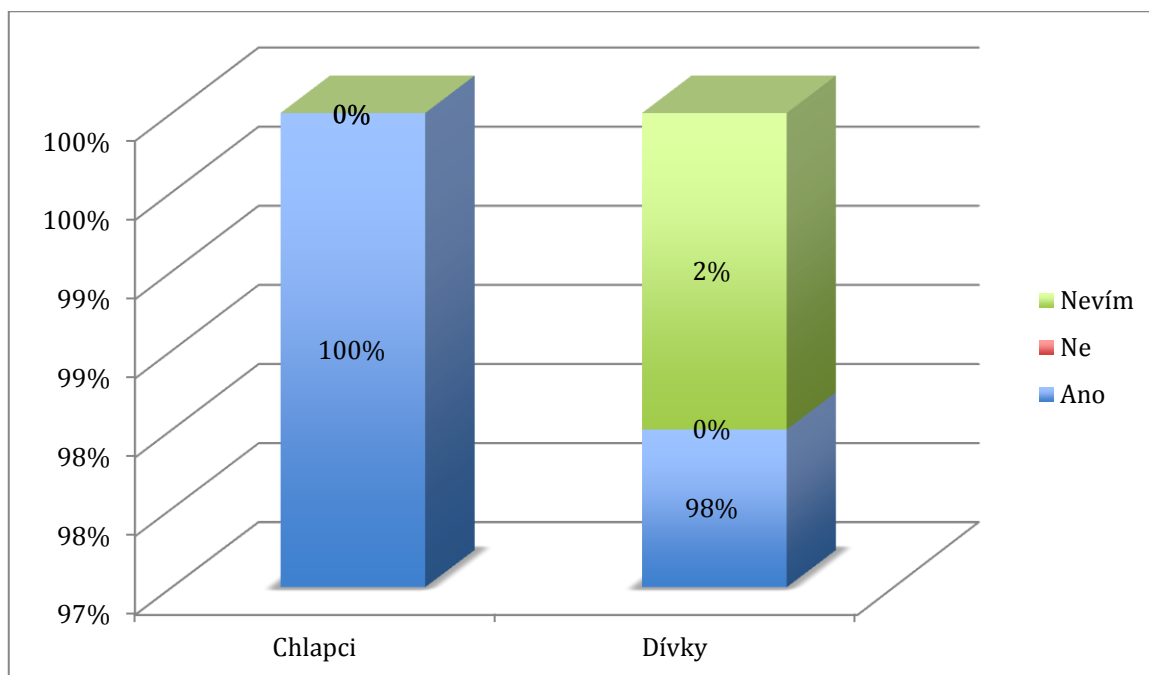
Příloha 10: Graf č. 9a

Graf č. 9a k otázce č. 10



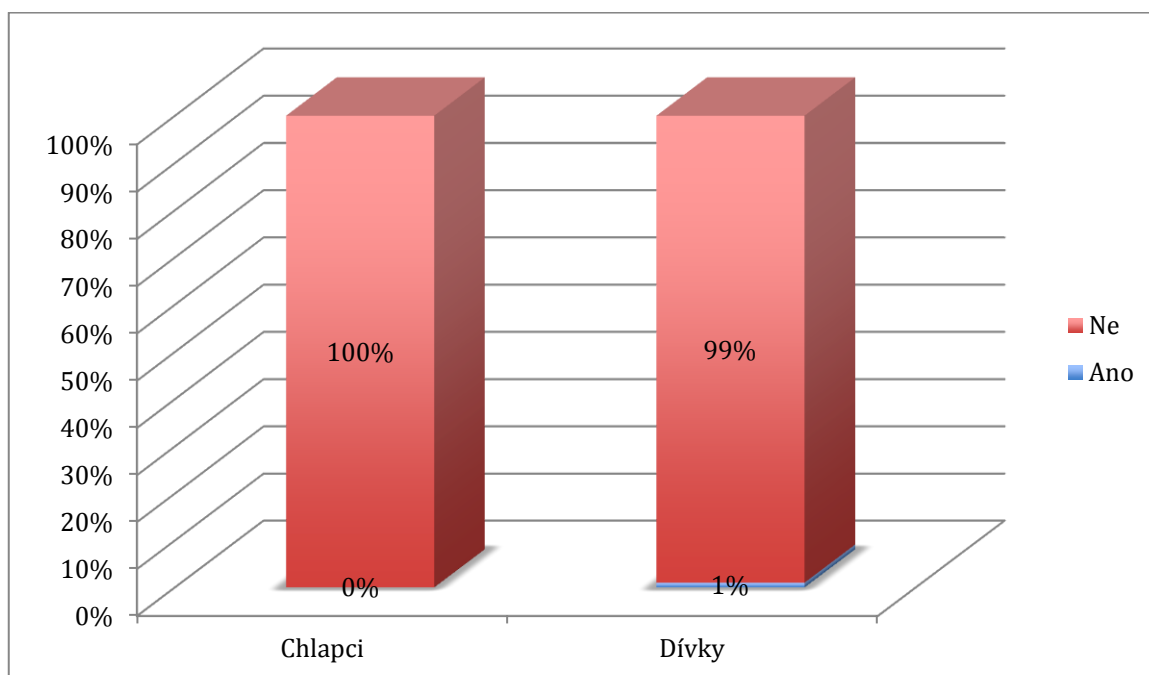
Příloha 11: Graf č. 10a

Graf č. 10a k otázce č. 11



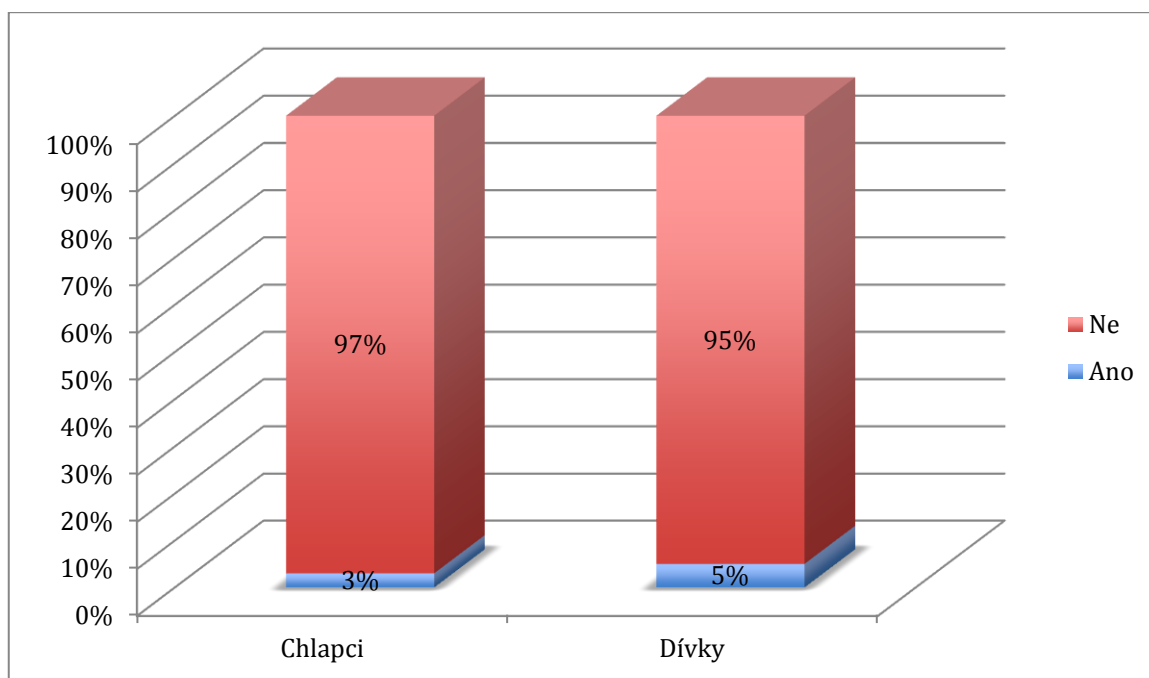
Příloha 12: Graf č. 11a

Graf č. 11a k otázce č. 12



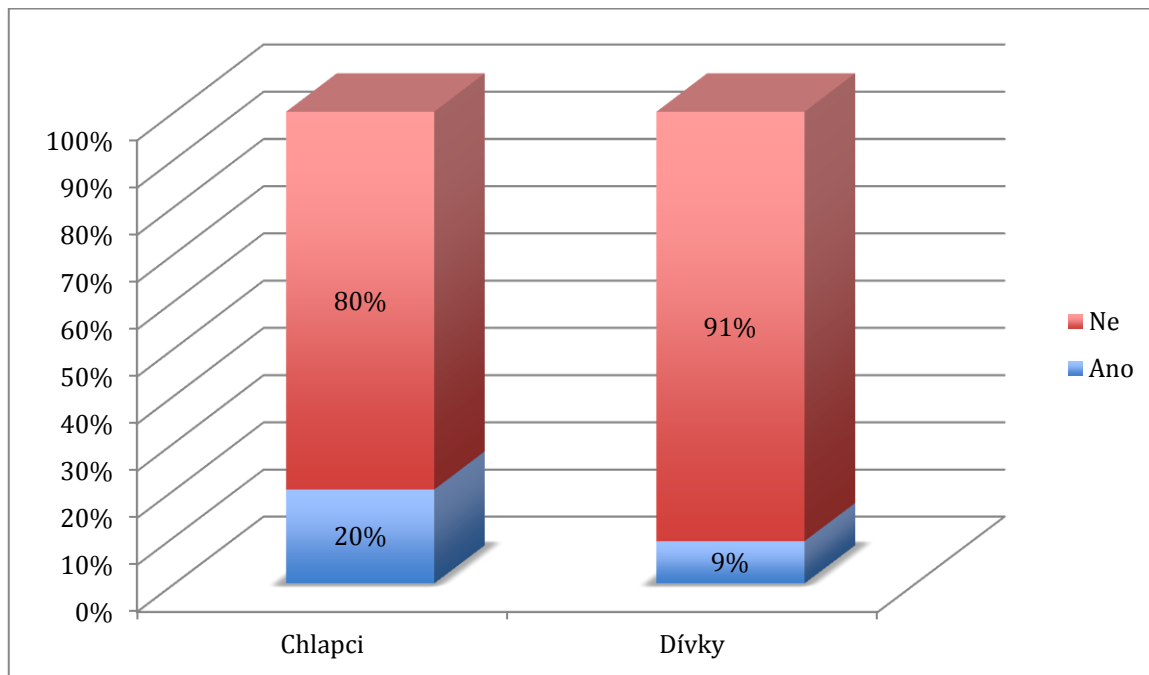
Příloha 13: Graf č. 12a

Graf č. 12a k otázce č. 13



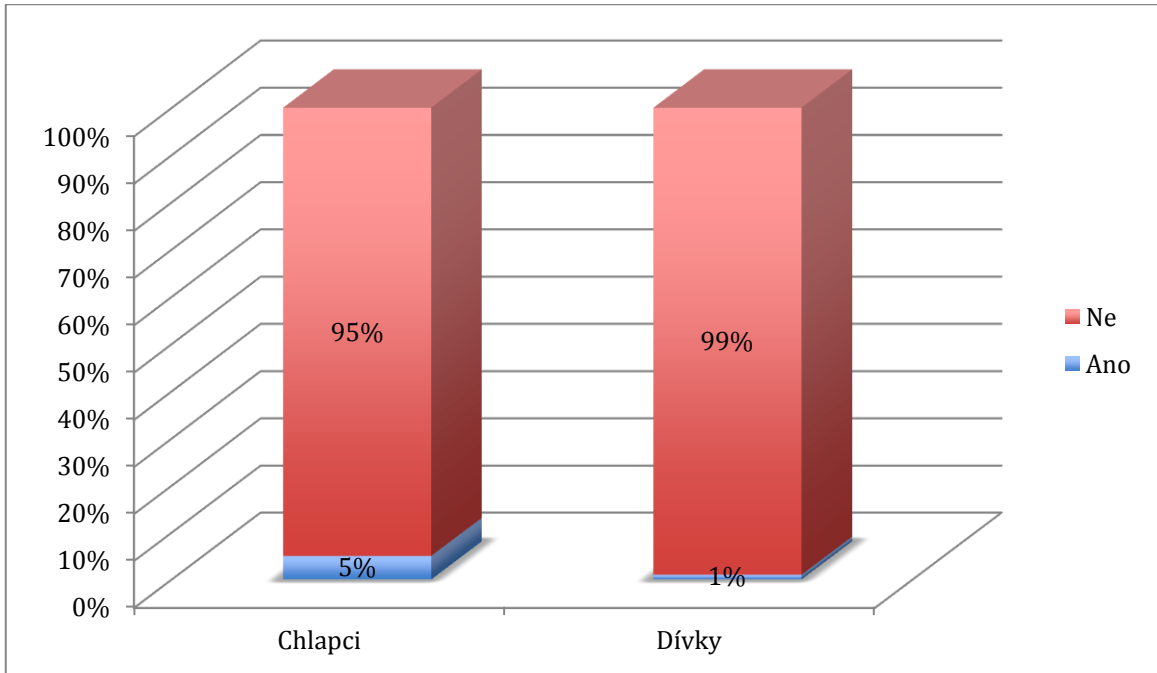
Příloha 14: Graf č. 13a

Graf č. 13a k otázce č. 14



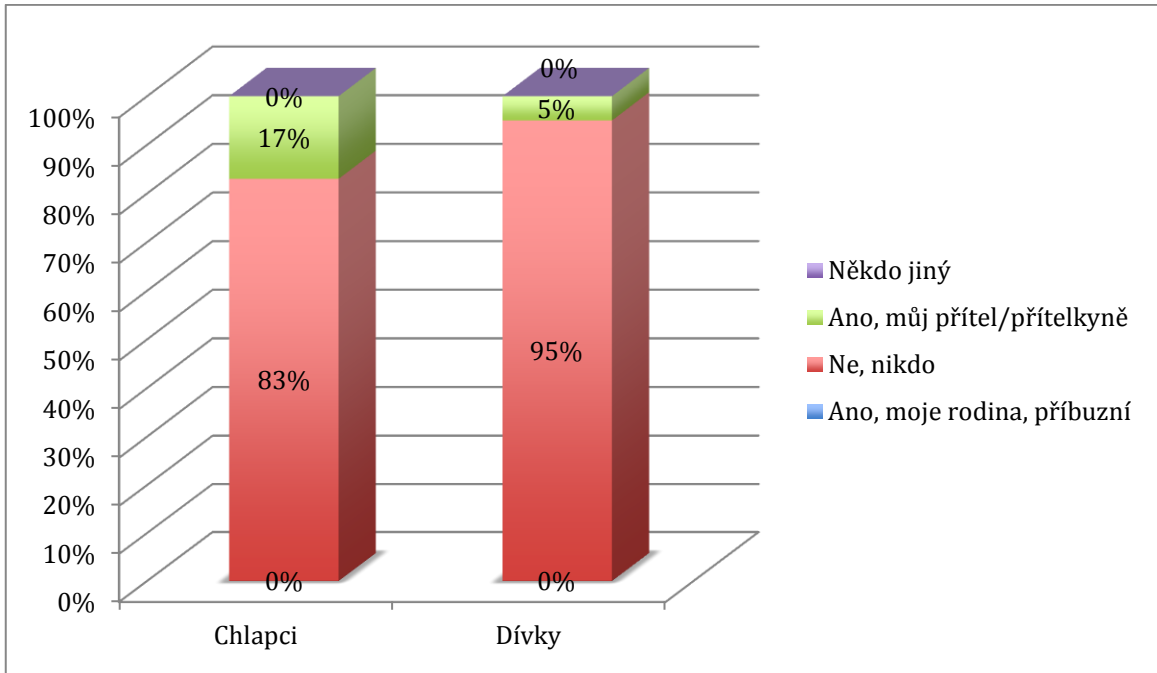
Příloha 15: Graf č. 14a

Graf č. 14a k otázce č. 15



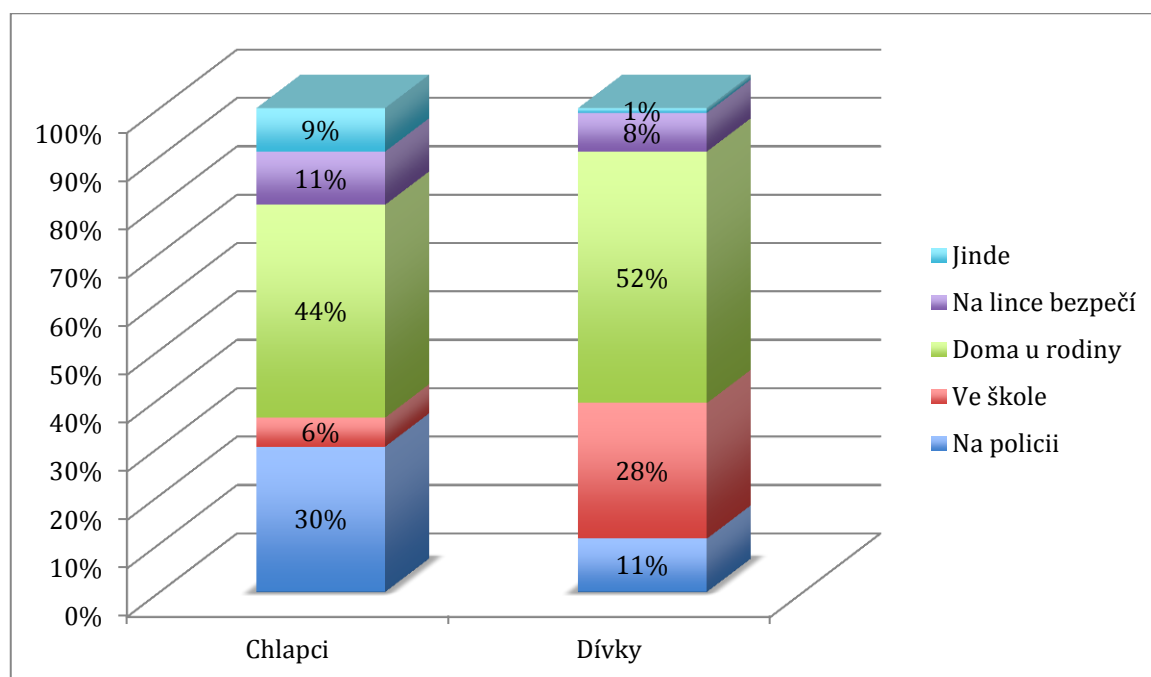
Příloha 16: Graf č. 15a

Graf č. 15a k otázce č. 16



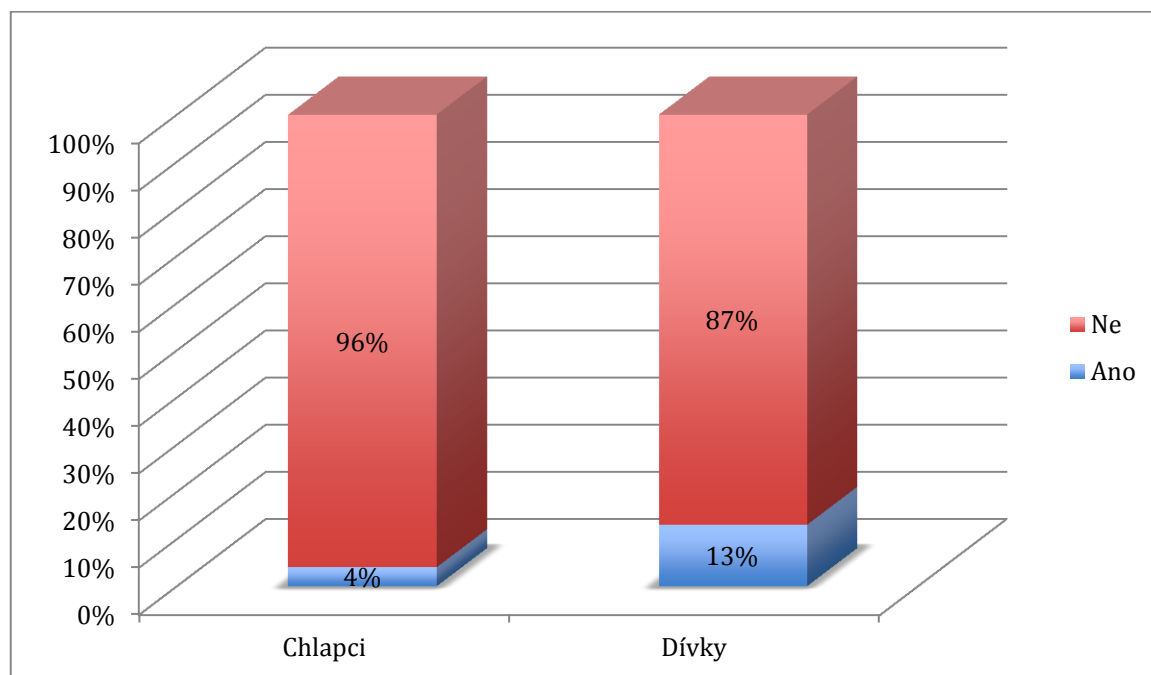
Příloha 17: Graf č. 16a

Graf č. 16a k otázce č. 17



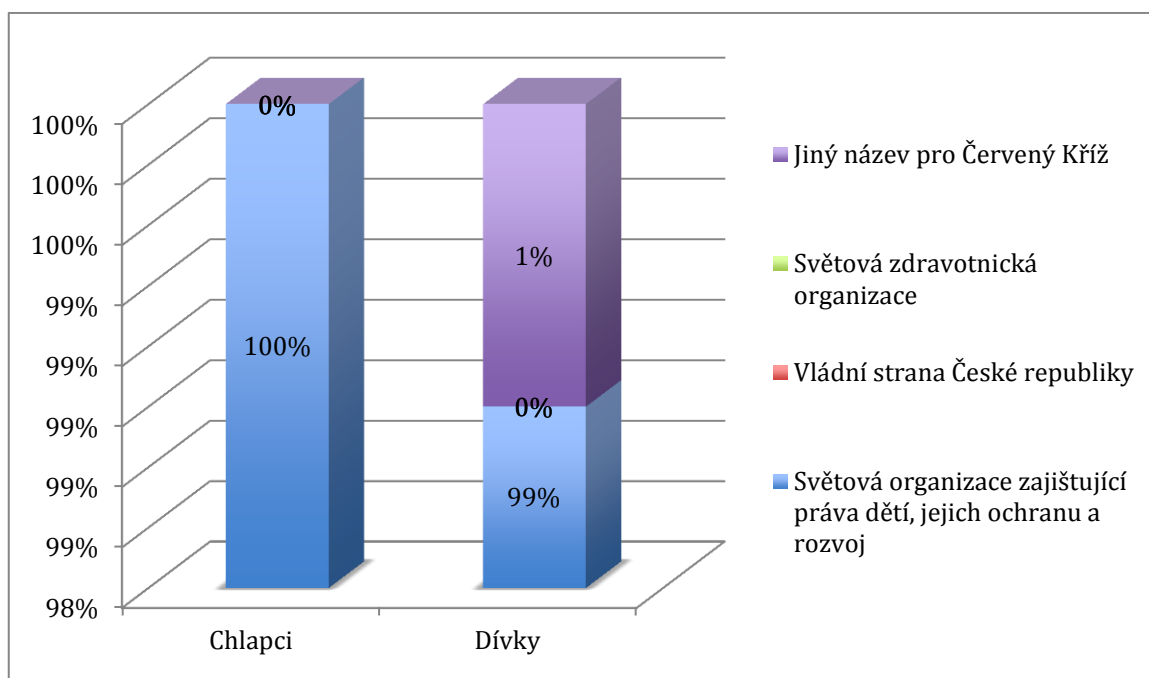
Příloha 18: Graf č. 17a

Graf č. 17a k otázce č. 18



Příloha 19: Graf č. 18a

Graf č. 18a k otázce č. 19



ANOTACE

Jméno a příjmení:	Klára Mandíková
Katedra nebo ústav:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Linda Švrčinová
Rok obhajoby:	2012

Název práce:	Povědomí dětí o Mezinárodní Úmluvě o právech dítěte
Název v angličtině:	Awareness children of the International Convention on the Rights of Children
Anotace práce:	<p>Tato bakalářské práci se zabývá povědomím dětí o Mezinárodní Úmluvě o právech dítěte. V teoretické části se věnuji Mezinárodní úmluvě o právech dítěte, jejímu vzniku, struktuře, principům a postavením v České republice. Dále se pak zaměřuji na dítě jako na subjekt Úmluvy, na jeho postavení ve společnosti od historie po současnost a velmi stručně definuji jeho právní povědomí, projekty a organizace působící na poli dětských práv. V praktické části se pak snažím zjistit, jestli jsou děti dostatečně informovány o svých právech, které jim zaručuje Úmluva o právech dítěte.</p>
Klíčová slova:	Mezinárodní Úmluva o právech dítěte, práva dítěte, zákon, povědomí, dítě, dětství, rodina, UNICEF, OSN
Anotace v angličtině:	<p>This bachelor thesis deals with children's awareness of the International Convention on the Rights of the Child. The theoretical part is devoted to the International Convention on the Rights of the Child, its origin, structure, principles and positions in the Czech Republic. Next I focus on the child as</p>

	<p>the subject of the Convention, to his position in society from past to present and briefly define their legal awareness, projects and organizations working in the field of children's rights. In the practical part I am trying to discover if children are adequately informed of their rights guaranteed to them by the Convention on the Rights of the Child.</p>
Klíčová slova v angličtině:	International Convention on the Rights of Children, rights of the Child, law, awareness, child, childhood, family, UNICEF, OSN
Přílohy vázané v práci:	<p>Příloha č. 1: Dotazník Příloha č. 2: Graf č. 1a Příloha č. 3: Graf č. 2a Příloha č. 4: Graf č. 3a Příloha č. 5: Graf č. 4a Příloha č. 6: Graf č. 5a Příloha č. 7: Graf č. 6a Příloha č. 8: Graf č. 7a Příloha č. 9: Graf č. 8a Příloha č. 10: Graf č. 9a Příloha č. 11: Graf č. 10a Příloha č. 12: Graf č. 11a Příloha č. 13: Graf č. 12a Příloha č. 14: Graf č. 13a Příloha č. 15: Graf č. 14a Příloha č. 16: Graf č. 15a Příloha č. 17: Graf č. 16a Příloha č. 18: Graf č. 17a Příloha č. 19: Graf č. 18a</p>
Rozsah práce:	71 stran (bez příloh)
Jazyk práce:	český